

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1946

1

TISDAG

Nyårsdagen

1.1.2

1946

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Pris 50 öre

Tingvall

BODEN

**Svartby Koop.
Handelsförening**

SVARTBYN
BODEN

Nya Konditoriet

REKOMMENDERAS
Gott kaffe och bröd. - Tel. 2569

**GUNHILD ISAKSSONS
DAMFRISERING**

Tel. 1149
YRKESKICKLIG PERSONAL
alltid till Eder tjänst

**BRÖDERNA HEDMAN
(BODENS AUTOSERVICE)**

Rörviksgatan Tel. 2525
Snabbt och välgjort arbete
till kundernas belåtenhet.

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret
Telefon Boden 6516

MALM & SÖDERBLOM

— Guldsmedsaffär —
Drottninggatan 19 Tel. 2406

Rüdens Herreklipping

Spec.: STILKLÄDER
BODEN Telefon 2065

N. G. Lidfeldts PLÅTSLAGERI

— Tel. 2313 —
— Allt inom branschen —
REKOMMENDERAS

NYA HEMBAGERIET

BODEN
Kungsgatan 19 Rikstelefon 414
Färskt välsmakande kaffebröd
Konfekt och Karameller

**P. H. JÄRNFELDTS
MÅLERI & FÄRGHANDEL**

Kungsgat. 9 Boden Telefon 1112
God sortering i Färger, Fernissor, Kemi-
kalier och moderna tapeter. Utför allt i
måleribranschen vid nybyggnader och
rumsrenoveringar. — Infordra offert.

GYNNA ANNONSÖRERNA!

KRÄNGLAR EDER RADIO?

VÄND EDER DÅ TILL OSS!
Alla ledande märken alltid på lag-
er. Fullständig radioservice. —
Gamla apparater tagas i utbyte.
GÖSTA JOHANSSONS RADIOAFFÄR
Drottninggat. 8 Boden Tel. 2489

BERGERS

Urmakeri-, Guldsmeds- & Optiska affär
Telegrafhuset Boden
— Rekommenderas —
Alltid välsorterad Tel. 2178

BOLLNÄS

**BOLLNÄS ELEKTRISKA BYRÅ
E. HAMMARLUND**

Telefon 10454
INSTALLATIONSBYRÅ
REPARATIONSVERKSTAD

GÄLLIVARE

**Omnibuslinjen
GÄLLIVARE—JUNOSUANDO**

Bekväma bussar - Hållplats vid
Handl. Moosberg. Inlämning av gods
in på gården kl. 2—3 e. m.
— Tel. 420 —
GÄLLIVARE BUSSAKTIEBOLAG.

Firma Nils Axelsson

REKOMMENDERAS
Lappmarksvaror i parti och minut
— TEL. 17 —

**Alfa Danielssons
MODE- & PÅLSVARUAFFÄR**

Stor sortering i Pälsar och Skinnvaror.
KAPPOR - HATTAR - KLÄNNINGAR
Alltid nyheter. Telefon 110

KONDITIONARI ROYAL

Rekommenderas
— Telefon 67 —

ALLT BRÖD

från limpan till tårtan, köpes
fördelaktigast från
ANNA EKLUNDS HEMBAGERI
Telefon 157
Order till landsbygden expedieras noggrant

GÄVLE

GÄVLE

Ståtlig utsikt

över staden från

KONSUMTERRASSEN

konditoriserivering kl. 11—22
Gott och billigt äter Ni på

KONSUM-KONDIS

— lunchservering kl. 11—15

KONSUM ALFA

KONSUMHUSET.

**J. HEDMANS
LITOGRAFISKA TRYCKERI**

Eftr. LISA KRUSE
Spec.: Reklam-, Emballagestryck m. m.
Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 2892

A.-B. NORRLANDSRÖR

Värme-, Vatten-, Avlopps- och
Sanitetsanläggningar
GÄVLE
Telefoner: 2482 — 4095

GEFLE METALLGJUTERI

Sven G. Dahlqvist
Femte Tvärgat. 1 — Gävle — Tel. 4499
Utför metallgjutods i alla rödgodsle-
geringar i styckevikter upp till 600 kg.
Lagerbussningar alltid i lager.
BEGÄR OFFERT.

BETALD ANNONSPLOTS

GÖTEBORG

Birger Eriksson - JUVELERARE

Engelbrekts gat. 39 B (hörnet av Arkivg.)
Telefon 16 25 05
FÖRLOVNINGSRINGAR och VIGSEL-
RINGAR — NYSILVER.
Nya arbeten samt reparationer utföras
fort och till billigaste priser.

HUDIKSVALL

WALLNERS ALLMOGEDRÄLL

är en handduksväv av högsta kvalitet,
tillverkad av rent, långfibrigt linnema-
terial. Handdukar av denna vävnad äro
därför mjuka, behagliga och hållbara.
Illustrerad katalog på begäran.
Wallners Helsinginne-industri
HUDIKSVALL

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

JAN. 1946

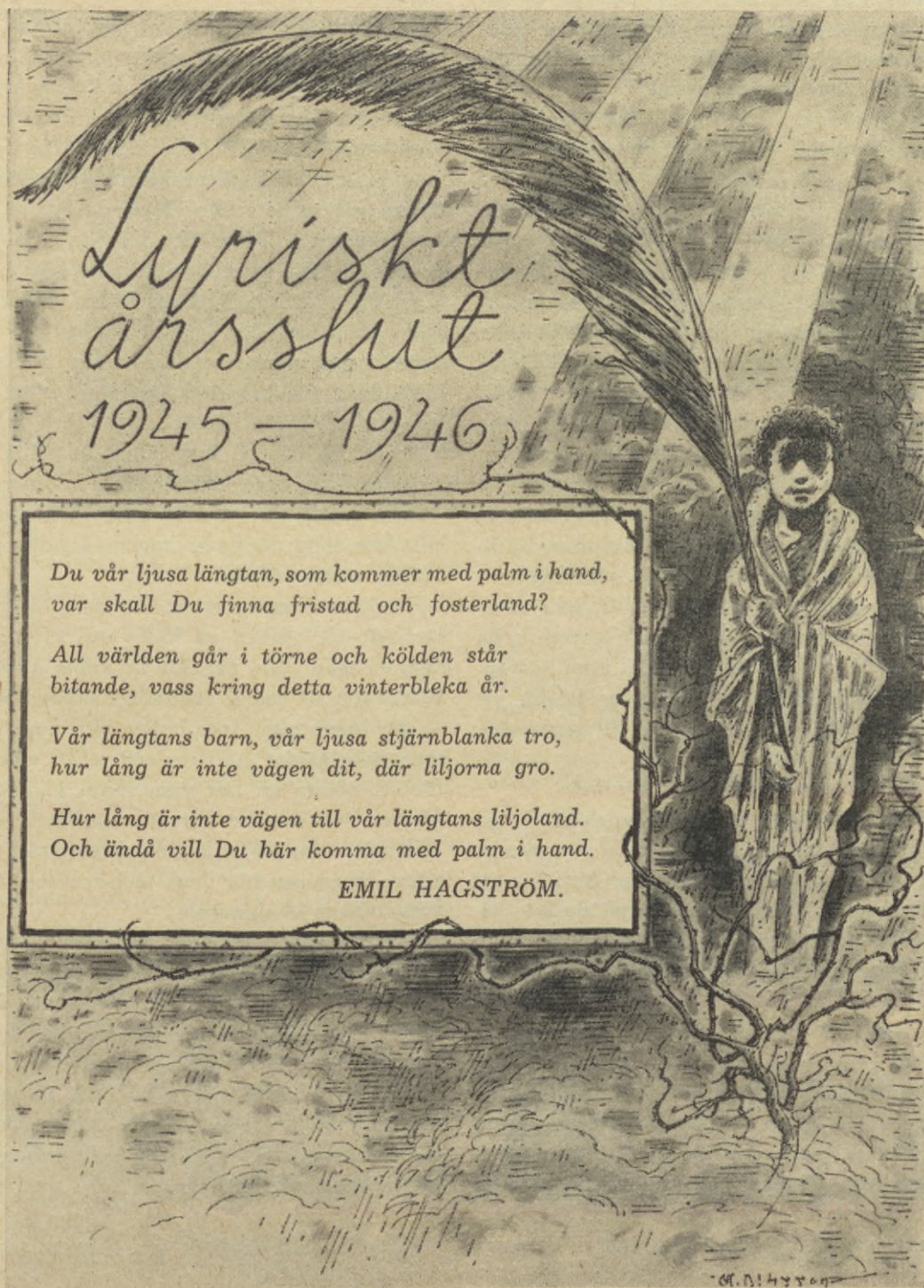
Utkommer en
gång i månaden

9:de årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Kocksgatan 15, Stockholm
Tel. 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Är det en skam att vara sjuk?

Är det en skam att vara sjuk?

Frågan är inte ny. I såväl tal som skrift har den tidigare framförts. Egentligen bör den få en ännu tydligare utformning: Är det en skam att vara lungsjuk.

Det ser i alla fall ut att vara så. Ännu tycks folk på sina håll vilja inränga sinnessjukdom och lungsjukdom som värre sjukdomar än andra, som några slags mindervärdighetssjukdomar. Den som drabbas av en sådan sjukdom, han är dömd, tycks det mer eller mindre omedvetna omdömet vara. Han är värdelös, utstött från den mänskliga gemenskapen.

Sett ur sådan synvinkel är det inte lätt att vara tbc-sjuk. En nyligen lungsjuk fruktar omgivningens dom, räds för sitt öde som om något förskräckligt.

Som belysning för vilka former denna rädsla kan ta, skall nedanstående relateras.

En kvinna led sedan ett tiotal år av astma. Under senare åren vart anfallen tätare och svårare. Kraftnedsättningen var påtaglig. Genom lasarettsvistelse för annan sjukdom kom så läkarna samtidigt den bakomliggande lungsjukdomen på spåren. Men den sjuka kvinnan yppade ingenting om tbc-infektionen efter hemkomsten. Dispensärsköterskans besök i hemmet en tid efteråt ville varken kvinnan eller övriga familjemedlemmar kännas vid. Tystnad och hemlighetsmakeri utmärkte deras göranden, när det gällde kvinnans sjukdom. Några månader senare reste hon i alla fall bort en dag — till sanatorium. Genom en tillfällighet fick omgivningen utanför den trängre familjekretsen reda på vart färden bar hän. Trots allt hymsel kom hemligheten i dagen. Från de anhöriga bedyrades det då, att det var för astmans skull den sjuke for till sanatoriet. Något lungfel hade hon inte.

Så helt var det nu inte med detta bedyrande.

Men vad röjde allt detta hemlighetsmakeri. Först och främst måste betonas, att det vittnade om en viss inskränkning i den sjukas liksom familjens förmåga att se klart på förhållandet. Ingen vinner på dylikt tillvägagångssätt. Ett ärligt svar är bäst. Men kvinnan liksom övriga familjemedlemmar fruktade omgivningens dom. Olyckskorpar skulle genast börja kraxa. Lungsot — — —. Har jag inte trott det. Ja, då blir hon inte gammal — — —.

Sådant kan kännas svårt att få höra, om så blott på omvägar. Så är det fruktan för bacillskräcken. Granar och kringboende, folk den sjuke intimt umgåtts med och räknar som vänner, drar sig för nya besök och fortsatt umgänge. Framför allt kanske de "fina" vännerna sviker, de, som socialt sett står högre och

som det ansetts vara en ära att få umgås med. Nej, inför sådana utsikter förtiges sjukdomen i det längsta. Att mista vänner, att bli förbigången och utesluten är en degradering. Och sådant är förnedrande. En skam.

Är det alltså en skam att vara sjuk?

Nej, nej, måste man protestera. Eftertryckligt och högljutt.

En människa, som arbetat och strävat, som gjort sin plikt mot sig själv och mot samhället, är det en skam om hon blir sjuk? Nej. Det är också av stor vikt hur den sjuke förmår anpassa sig i den nya situationen. Sjukdomen är en svår prövning. Många av livets önskingar får ställas på avskrivning. Framtiden blir tills vidare ett frågetecken. Men det gäller att inte förlora balansen. Man får försöka ta motgången med jämnmot. Man kan inte få allt här i världen. Inte alltid får vi räkna med att kunna behålla vad vi har. Tar vi situationen lugnt vinner vi omsider både respekt och beundran. De mera tänkande och vidhjärtade i vår bekantskapskrets har vi snart tillbaka sedan den första bestörtningen och uppskrämdheten lagt sig. De övriga, inte minst de "fina" vännerna — låt dem fara. Stor förlust gör den sjuke troligen inte.

Men blir sjukdomen kronisk, blir sjuklingen aldrig helt återställd, kommer han med tiden att få göra åtskilliga erfarenheter.

Bacillskräcken är ett spöke han aldrig riktigt går fri för. Att bli bjuden på kaffe och efteråt råka se hur koppen man själv druckit ur ställs åt sidan — naturligtvis för att sedan ordentligt skällas och desinficeras — gör ingen glad. Inte heller blir man överförtjust om man nyss gästade ett hem och strax efteråt återvänder för att hämta en sak man råkat glömma samt finner fönster och kanske dörrar uppslagna — för vädring. Tillvaron kan ha sina överraskningar! Men excentricitet och egoism hör dock tack och lov inte till de allra mest odlade blommorna.

För en långvarigt sjuk kan konvalescenstiden också bli provande. Den sjuke kan se frisk och kry ut, men han är av läkare förbjuden att arbeta. Han orkar inte heller. Tanklösa människor kanske dock dömer honom som lat. Högt och ogenerat kan de fälla sitt omdöme. De kanske själva har det jäktigt och bekymmersamt, men för den sjuke känns sådana yttranden som piskrapp. Efter sådana erfarenheter blir sjuklingen människoskygg och går helst ur vägen för mötande. Att gå och vara lat, nog är det en skam — — —.

Värst av allt är dock den ekonomiska frågan. Ingen

blir rik av att vara sjuk. Tvärt om. Eventuella besparingar smälter fort undan och ingenting kommer istället. En person, som gått sjuk några år, märker alltmer, att han inte kan hävda sig gent emot omgivningen. Kamrater och jämnåriga avanserar och får det bättre medan det för sjuklingen oftast sackar bakåt. Husgeråd, kläder m. m. går inte att komplettera som önskvärt är. Och som man är klädd blir man hädd. Sjuklingen bemöts som en fattiglapp, som mindervärdig. Han är distanserad av de friska i konkurrensen, han blir förbigången, när det gäller förmåner — allt för sjukdomens skull. Visst känns det som en skam att vara sjuk.

Bostadsfrågan är ofta ett svårt problem för den sjuke. I allmänhet får han hålla till godo med en dålig och trång bostad. Att stå inför en gnidig och stram husägare och be om reparationer men bli nekad känns förödmjukande. En fattig och sjuk människa behöver det inte fjäskas för. Någon önskvärd hyresgäst är han inte. Men att tigga och be och ändå bli nekad det känns förnedrande. Då känner sjuklingen fattigdomen och sjukdomen som en tung börda, som en skam. Likadant har det varit åtminstone förr, när det gällt sjuklingars tilldelning av understöd. Ofta har det varit en svår och pinsam väg att gå till fattigvården. Tigga och be fick den hjälpbehövande göra där också. Hade han kurage till det, var det inte ovanligt med en träta. I det fallet har mycket under ett par decennier ändrats till det bättre.

Under dylika förhållanden drar sig mången sjuk att utan tvingande skäl yppa sin belägenhet. Ingen vill skylta med att han är lungsjuk. Detta har också till följd att en del lungsjuka avhåller sig från att med medlemskap stödja sin allt mer framträngande organisation eller i övrigt ägna sin föreningsrörelse ett handtag. Att utbjuda Status eller en sanatorietidning t. ex. är ju oftast detsamma som att blotta sin sjukdom, och det räds man för. Man är för rädd för bacillskräckens många vidunderliga yttringar och man tycker det är en skam att vara orsaken därtill.

Till vad som här ovan anförts vill dock artikelförfattaren till slut framhålla, att såväl bacillskräck som känslan av att det är en skam att vara sjuk är fördomar, som det gäller för den sjuke att själv trampa ner och övervinna. Mycket kan den sjuke själv åstadkomma. Ett exemplariskt levnadssätt såväl hygieniskt som moraliskt, ett korrekt uppträdande o. s. v. I flera år har, undertecknad arbetat med annonsupptagning inom ett visst distrikt för länets patientförenings årligen utkommande publikation. När såväl ackvisitören som det syfte han arbetade för blivit känt, nekade sällan någon affärsman sitt stöd. Nästan alla visade vidsynthet och förståelse. Men att sedan värva med-

hjälpare att sälja tidningen har alltid varit värre. Man har dragit sig att gå ur hus i hus och annonsera sin sjukdom. Enstaka personer som blivit erbjudna en tidning har också slagit ifrån sig. En tidning från de lungsjuka? Nej, bevara mig väl! Men de flesta både köper och läser publikationen.

Hos en och annan konvalescent eller f. d. sjuk, som anmodas hjälpa till att sälja tidningar eller på annat sätt göra förening eller organisation en tjänst framskymtar också egoistiska motiv. Vad har jag för nytta av det? blir svaret. En gång för några år sen har han dock varit med och delat vinsten av sin patientförenings inkomster. Litet mer kamratanda, litet mer tolerans och förståelse konvalescenter emellan sedan de åter kommer ut i det civila kan stundom med skäl efterlysas. Hjälpdes alla åt att arbeta för sin organisation, för upplysning om sjukdomens karaktär samt den sjukbesökers behov, skulle mycket vara vunnet.

Genom en alltmer samlad aktion, genom tal och skrift skall det också omsider gå dithän, att de lungsjukas ställning blir allsidigt belyst bland allmänheten vad det såväl gäller sjukdomens förlopp som de sjukas behov samt deras arbetsmöjligheter. Med ökad förståelse och större chanser att hävda sig skall den sjuke inte längre känna det som en skam, att han råkat ut för lungsjukdom. Tvärt om skall han kunna känna, att — även om han är sjuk — har han rätt att existera.

G. C—n.

— ★ —

"Effektivt botemedel mot tuberkulos kan väntas" rubricerar Svenska Dagbladet sitt referat över nobelpristagaren, sir Howard Floreys nobelföreläsning i Karolinska sjukhusets aula den 11 december, vilken enligt sagda tidning "var fullsatt av intresserade medicinare och kemister, som önskade höra pencillinforskarnas egna redogörelser för sina banbrytande undersökningar".

Sir Howard yttrade: — Penicillin har ingen verkan på tuberkelbacillerna, och hittills har vi tyvärr inte heller upptäckt något annat preparat, som lämpar sig för bekämpande av tuberkulos hos människan. Men vi har ingalunda givit upp hoppet. Det finns stora utsikter för att de fortsatta systematiska spaningarna efter antibakteriella substanser inom kort skall krönas av framgång även i fråga om tbc.

VITA

Läkerol

(Bröst-Bonbons)

innehålla samma välgörande eteriska oljor som de världsberömda mörka Läkerol-Tabletterna.

Vita askar à 35 öre oms. o. varusk. inb.

Eftervården i förgrunden vid givande Falukonferens

60 procent av de lungsjuka kunna återgå till produktionen, säger dr Björklund

"Penicilinet framtidens botemedel mot tbc"

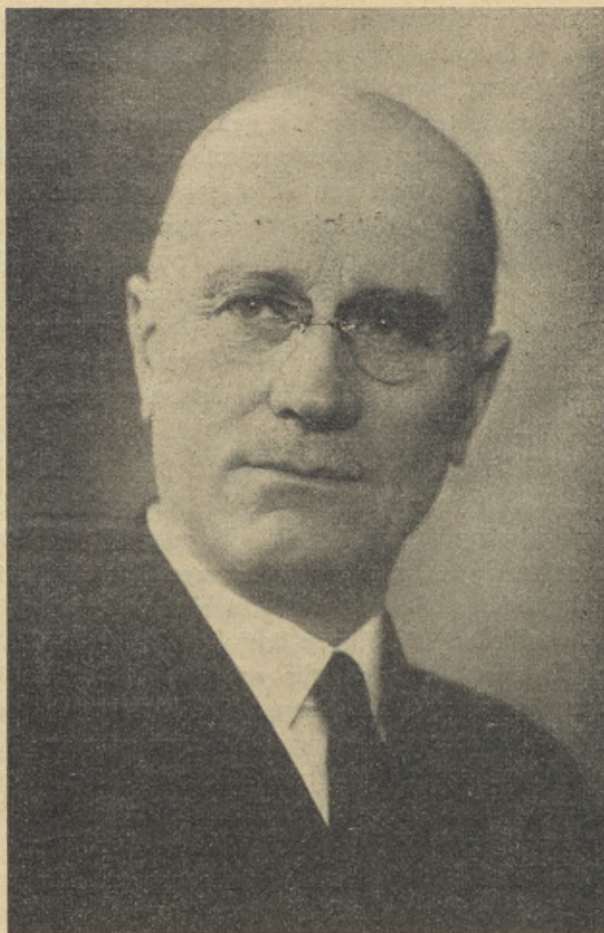
Söndagen den 28 oktober hölls på Grand Hotell i Falun en lika givande som fulltaligt besökt socialvårdskonferens anordnad av Kopparbergs läns lungsjukas konvalescentförening. Arrangörerna hade lyckats få landshövding Gustaf Andersson, sanatorieläkaren dr Åke Björklund i Falun, dr Erik Adler, Borlänge, och förbundsordförande Erik Frithiof på sin talarlista, och bland auditoriet märktes dr F. Berg, Solbacken, dr Karlberg, Svärdsjö, föreståndaren för de partiellt arbetsföras arbetsförmedling i Falun, herr Magnus Olsson, samt en hel del kommunala förtroende- och tjänstemän.

Sedan den arrangerande föreningens ordförande, herr Knut Gren, hälsat deltagarna välkomna och förklarat anledningen till och ändamålet med konferensen överlämnades ordet till landshövding Gustaf Andersson, vilken var förste talare.

Landshövding Andersson ägnade sitt anförande åt länsarbetsnämndens och arbetsförmedlingens verksamhet och framhöll att länsarbetsnämnden numera i praktiken är ett statligt organ. Under kriget och allt fortfarande handlägger dock nämnden en del uppgifter av krisnatur, såsom flyktingärenden, utbetalning av premier till skogsarbetare, byggnadskontroll m. m., men dessa uppgifter komma att falla bort efter hand. Kvar stå sedan de olika arbetsförmedlingsuppgifterna, som också ökat under de sista åren. Hit hör tjänstemannaförmedlingen, ungdomsförmedlingen och arbetsförmedlingen för partiellt arbetsföra. Beträffande denna sista form av arbetsförmedling har man i Dalom tänkt sig att kunna bilda något slags stödorgan, vilket skulle vara både välbehövligt och välbetänkt. Till sist sade sig landshövdingen hoppas att den tidigare misstron mot arbetsförmedlingen skulle kunna bytas i förtroende.

"Penicilinet har ej givit några positiva resultat

under de försök som hittills gjorts här i Sverige med detta medel mot tuberkulosen", framhöll sanatorieläkaren Åke Björklund, vilken var näste man i talarstolen. "Men", fortsatte han, "det finns all anledning tro att den fortsatta forskningen inom en i varje fall överskådlig framtid skall ge sådana resultat att tuberkulosen skall kunna avlägsnas som folksjukdom". Beträffande eftervårdsproblemet framhöll dr Björklund bl. a. att det ingalunda räcker med regelbunden livsföring och vitaminrik föda, utan lika nödvändig är den s. k. sysselsättningsterapin för att motverka slöhet och förbereda för kommande arbete. Icke mindre än 60 proc. av utskrivna lung-tbc-patienter kunna återgå till arbete inom produktionen, men knappt någon kan göra detta omedelbart efter utskrivningen från sanatoriet, och det gäller därför att skapa ekonomiska möjligheter för konvalescenterna att vänta med återgången till arbete utan att tvingas anlita fattigvården under väntetiden. Fordran på friskintygen bör heller ej göras så rigorös. Med glädje hälsa vi läkare tillkomsten av

Landshövding Gustaf Andersson, inledningstalade vid Falukonferensen.

arbetsförmedlingar för partiellt arbetsföra, dit vi kunna hänvisa en viss grupp av våra utskrivna patienter. Genom införande av bl. a. sysselsättningsterapi under skolad ledning, effektiv eftervård med omskolning och anordnande av lämplig hemindustri samt intensifierad kamp mot tuberkulosens förutsättningar kunna vi motverka tuberkulosfaran. Och för framtiden hoppas på den vetenskapliga forskningens resultat, icke minst med penicilinet, till tuberkulosens slutliga bekämpande.

Nästa talare var dr Erik Adler, Borlänge, vilken uppehöll sig vid en modern distriktsdispensärs uppgifter och arbetsmetoder. Dispensärorganisationerna ha nu varit i gång i åtta år, yttrade talaren, och de flesta börja väl finna sin rätta form. Arbetet består bl. a. i mass- och gruppundersökningar samt åtskilligt undervisningsarbete. Det kan ofta vara svårt, för att icke säga omöjligt att få människor att begripa ens de enklaste regler för att undvika smittospridning, och här hjälper ingenting annat än upplysning och åter upplysning. En distriktsdispensär bör vidare vara så noga att den fullständigt finkammar sin omgivning på tuberkulosfall. Ju tidigare de komma under behandling, ju bättre är det.

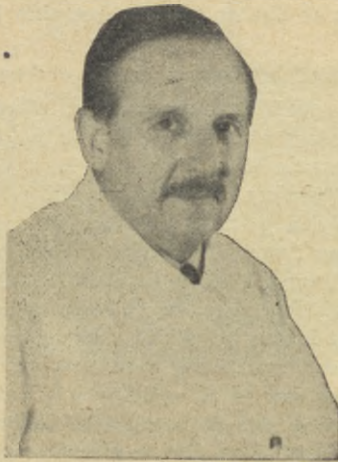
De lungsjuka fästa stor vikt vid kuratorsfrågan.

Konferensordföranden överlämnade därpå ordet till förbundsordförande Erik Frithiof, som talade om de lungsjuka och samhället.

Redan på sanatorierna böra de lungsjuka få syssla med praktiskt och nyttigt arbete eller med studier i allmänbildande eller

Att göra understödstagare till skattebetalare bör vara eftervårdens främsta mål

Givande socialvårdskonferens i Varberg med många poängar

Dr V. Steffen, Fagered.

Riksdagsman S. B. Larsson.

Hallands länsförening av tbc-konvalescenter anordnade söndagen den 25 november en synnerligen talrikt besökt socialvårdskonferens i Folkets hus i Varberg. Omkring ett par hundra personer hade samlats, innefattande representanter för kommunala myndigheter, fattigvårdsstyrelser och barnvårdsnämnder. I samlingslokalen hade man utställt en serie planscher, geografiska tabeller och kurvor belysande kampen mot tuberkulosen och berörande efterbehandlingen av de lungsjuka.

Konferensen öppnades av Varbergs stadsfullmäktiges ordförande, riksdagsman Sven Larsson, som i ett anförande hälsade de närvarande välkomna.

I sitt hälsningstal framhöll riksdagsman Larsson att tuber-

kulosens härjningar varit och fortfarande äro av en sådan omfattning att den allra största uppmärksamhet måste ägnas åt dess bekämpande. Och särskilt på västkusten, om det nu beror på dess fuktiga klimat eller annat, har sjukdomen i långliga tider krävt många offer fastän numera påtaglig bättring i förhållandena kan konstateras. Sanatorievården kan lugnt sägas vara så effektiv som den kan vara och även i de förebyggande åtgärderna har man kommit långt. Däremot har man blivit efter när det gäller att ge de lungsjuka den eftervård, som måste sägas vara lika nödvändig som själva sjukdomsbotandet. Det kan icke vara riktigt och rätt att först omsorgsfullt vårda de sjuka på ett sanatorium och sedan, då de tillfrisknat och utskrivits, lämna dem åt sitt öde. De måste hjälpas så att de

aktuella ämnen, framhöll talaren och fortsatte: Nästa steg på vägen till full hälsa blir då vistelse på något s. k. yrkessanatorium för att först därifrån åter träda in på arbetsmarknaden. Betyg på genomgångna kurser böra dock anskaffas från vanliga skolor genom att konvalescenterna beredas tillfälle avlägga examina i vanlig ordning. Eljest kommer alltid lungotens hallstämpel att ge konvalescenterna ett stort handikap vid arbetsökandet.

Kuratorsfrågan anse vi vara särdeles viktig. Det har på en del håll gjorts försök att lösa frågan, men heller icke mer. Sysselsättningsproblemet torde i första hand vara en placeringsfråga, ty en partiellt arbetsför kan göra en lika högvärdig arbetsprestation som en fullt arbetsför om han placeras på rätt ställe. De statliga och kommunala organen måste emellertid i dessa fall gå i spetsen, ty det är ett faktum att det ingenstades är så svårt för en lungsjuk att vinna inträde som i ett statligt eller kommunalt verk.

Till slut uppehöll sig hr Frithiof vid De Lungsjukas Riksför-

bunds utveckling och arbete för de lungsjukas sak samt om talade, att förbundet nu har omkring 20.000 medlemmar.

Efter förbundsordförandens anförande vidtog diskussion, varvid herr Magnus Olsson, föreståndare för arbetsförmedlingen i Falun för partiellt arbetsföra, lämnade en rad uppgifter om arbetet på denna avdelning. Dr Berg i Solbacken underströk att man enligt hans åsikt icke å priori bör binda sig vid vissa linjer utan pröva sig fram, och dr Karlberg, Svärdsjö, erinrade om de gamla dispensärnämnderna som på en del håll fortfarande leva kvar och vilka han rekommenderade att tillvarataga sina möjligheter att hjälpa.

Innan konferensen avslutades antogs följande resolution: Socialvårdskonferensen i Falun, för Kopparbergs län, understryker betydelsen av att statsmakterna vidtar snabba åtgärder för att lösa de lungsjukas eftervårdsfrågor. Ävenså hemställer konferensen till de kommunala myndigheterna inom länet att anslå ett lämpligt belopp för ineliggande patienters behov av fickpengar för de personliga utgifterna under sanatorievistelsen.

kunna försörja sig och sköta det mått av hälsa som sanatorievården återskänkt dem.

— Jag skall, fortsatte talaren, icke närmare gå in på dessa problem, utomordentligt stora och viktiga, utan jag hoppas att de föredrag som här komma att hållas skall belysa och även ge oss — som i någon mån måste eller tvingas till, eller kommer att tvingas till att syssla med dem — de råd som vi så utomordentligt väl behöva. Och med dessa ord ber jag att få hälsa alla hjärtligt välkomna och förklarar härmed konferensen öppnad.

Till ordförande för konferensen valdes därefter fabrikör Yngve Olsson och redaktör Nils Nilsson.

Arbetsterapi lika gammal som tuberkulosvården.

Dagens rad av föreläsningar inleddes av överläkaren vid Fagereds sanatorium, dr Victor Steffen, som talade över ämnet "Arbete och lungtuberkulos".

Dr Steffen framhöll att arbetsterapi, sysselsättningsterapi, konvalescentvård och försöken att skaffa partiellt arbetsföra sysselsättning äro frågor som på sista åren allt mera trätt fram inom tuberkulosvården. Vad har då uträttats av värde på detta område, och vad kan ytterligare göras? Arbetsterapi är lika gammal som tuberkulosvården själv men den egentliga eftervården och försöken att skaffa de partiellt arbetsföra, i detta fall tbc-konvalescenterna, arbetsförsörjning är ett problem som först på de sista åren trängt sig fram som högaktuellt. För att då först hålla sig till det egna landskapet har man så att säga trevat sig fram och här och där nått goda resultat. På senare tid ha patienterna själva mera börjat intressera sig för sina egna problem, vilket är enbart glädjande ty det är den som lider av besvären som har de bästa förutsättningarna att förstå dem och söka utvägar att bli dem kvitt.

På Fagered ha patienterna alltid varit villiga att söka göra nytta. De vanliga handarbetena bedrivs i stor utsträckning både av män och kvinnor. Då och då dyker något nytt upp och sprider sig som en epidemi från den ena till den andra. Det är frivolitetslagning, nätknytning, duk- och kuddknytning och lindning av klädhängare. För tillfället är brickfabrikation av tändstickor den stora hobbyn och däri har en och annan nått verklig konstskicklighet. Patienterna ha också fått hjälpa till med lagning av linne och filter, diskning och lättare trädgårdsarbete, men dessa former ha väckt föga entusiasm. Då ha de försök med bokbinderi som gjorts, intresserat betydligt mera.

De sista åren har en ny form av sysselsättning framträtt och vuxit sig stark, nämligen studier per korrespondens. Formen är ju ingalunda ny men det är faktiskt först på sistone som den tagit fart hos oss. Korrespondensstudierna tjäna ju också det dubbla ändamålet att både skaffa kunskaper och förströelse och kunna därför på det varmaste rekommenderas.

Man måste även tänka på de utskrivna patienterna.

För att i möjligaste mån hjälpa de utskrivna patienterna har man anskaffat en kurator och fått en mycket god kraft för länet. Svårigheten att skaffa före detta sanatoriepatienter arbete är dock alltjämt stor. Krigsårens inkallelser och därigenom rådande brist på arbetskraft har dock gynnat de partiellt arbetsföra men man måste räkna med att detta förhållande nu kommer att upphöra. Och i konkurrensen med de friska komma konvalescenterna alltid att ligga dåligt till. Det vore därför riktigt och lämpligt att lämna arbetslöshetshjälp i första hand till de partiellt arbetsföra.

Önskvärt vore, framhöll dr Steffen till sist, att redan under sanatorietiden lära de patienter som ha möjlighet därtill ett

hantverk, som de sedan kunna ägna sig åt efter utskrivningen. För att kunna åstadkomma något sådant lämnas också till årets landsting en motion om att få bygga bostäder vid sanatoriet för konvalescenter-hantverkare, som där under läkaruppsikt kunna arbeta i sitt nya yrke med patienter och personal som kunder. Förutom genom tillvaratagandet av sådana enskilda företagare kan man tänka sig en annan lösning av problemet. Den nämligen att flera konvalescenter sammansluta sig som självföretagare och starta en liten fabrik med lämplig tillverkning. Härför fordras dock både kapital, energi, sammanhållning, affärsbegäring och en smula tur, vilket allt gör det mindre lätt, eljest vore denna form av lösning troligen den allra bästa.

Skattebetalare bättre än understödstagare.

Kuratorn vid Länsarbetsnämnden, fröken Birgit Busck, som var näste talare, uppehöll sig vid de partiellt arbetsföras problem och yttrade bl. a. att begreppet partiellt arbetsför visserligen är ganska nytt men själva företeelsen mycket gammal. Frågan om den partiella arbetskraftens tillvaratagande är ett problem, som i våra dagar tränger sig fram med all kraft och pockar på lösning. Med öppen blick för frågans krav skulle säkerligen åtskilligt mera än vad som göres åstadkommas. Låt vara att det kostar betydande summor med exempelvis yrkesutbildning och omskolning men tänk på vilka nationalekonomiska värden som gå till spillo genom livslångt underhåll, utan yrkesutbildning, om de partiellt arbetsföra och deras arbetskraft icke tillvaratages. Det är givetvis mycket bättre att ha en person som skattebetalare än som understödstagare. Det borde vara en fullt naturlig sak, att en partiellt arbetsför beredes arbete. Han har samma livsberättigande som en fullt frisk människa, han skall ha samma rättigheter men också samma skyldigheter gentemot samhället.

Vad göres då för den partiellt arbetsföre?

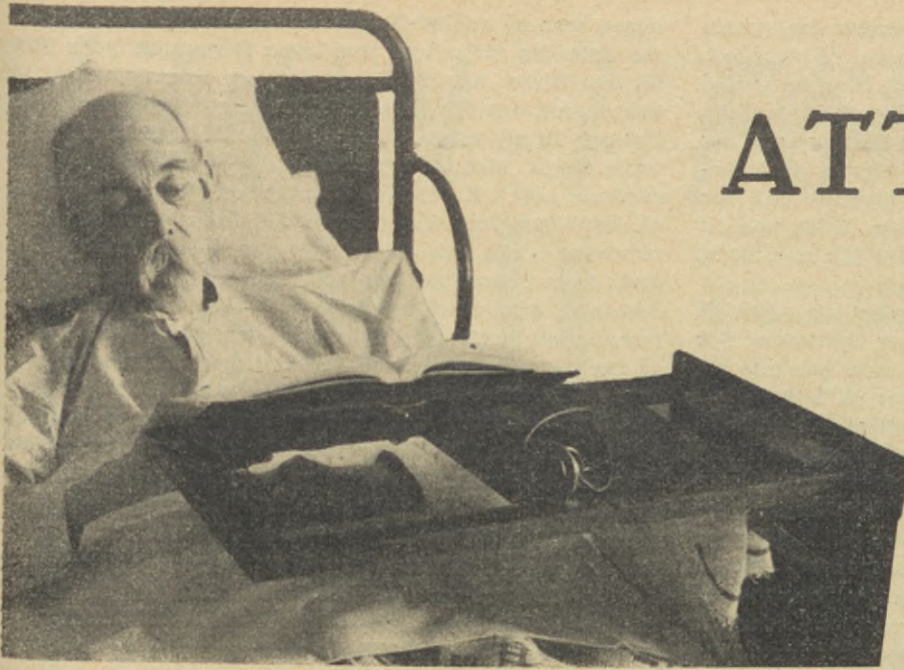
Ja, för att lösa problemen har tillsatts en "statlig kommitté för partiellt arbetsföra", vilken av regeringen fått i uppdrag att föreslå åtgärder för skapandet av social trygghet för partiellt arbetsföra och överåriga. Det är ett stort arbete som blivit kommittén förelagt.

Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos lägger ned mycket både arbete och pengar när det gäller att lämna bidrag till studier i cirklar eller enskilt per korrespondens och Pensionsstyrelsen beviljar pension då vederbörande läkare kan intyga långvarig arbetsoförmåga samt hjälp till omskolning eller yrkesutbildning för personer, som fått sin arbetsförmåga nedsatt med minst 2/3 och som genom detta handicap ej kunna återgå till sitt gamla yrke.

Det kommer dock alltid att föreligga svårigheter för denna grupp av medborgare att få göra sin arbetsinsats och det kommer alltid att behövas aktiv kamp mot dessa svårigheter. Därför får man också hoppas att ansvariga medborgare, organisationer, socialarbetare, läkare och enskilda samt icke minst den enskilde partiellt arbetsföre verkligen visar vilja till praktiska insatser i denna vår kanske viktigaste sociala fråga. I ett modernt samhälle måste rätten till arbete och försörjning vara en självklar sak!

Understöd och sysslöshet ett dåligt botemedel.

Tredje föredragshållare var syssloman Einar Lind från Göteborg, vilken i ett anslående anförande gick in på jämförelser mellan den gamla och den nu gällande fattigvårdslagstiftningen, därvid konstaterande att även om den nya lagen i allt väsentligt är skyhögt överlägsen den gamla, den likväl icke är fullt (Forts. å sid. 30.)

ATT LIGGA LÄNGE SJUK

Det finns ett psykologiskt experiment, som går till ungefär så här. Man stänger in en hungrig katt i en spjälbur och ser efter hur den betar sig. Det visar sig då, att katten inte bär sig särskilt förnuftigt åt. Den rusar runt i buren. Den kastar sig mot väggar och tak. Den sliter och klöser i allt den kommer åt. Plötsligt råkar den därvid stöta till en tapp eller regel som av experimentatorn anbragts så att den öppnar en lucka i buren. Och så rusar katten ut till friheten och födan. Upprepas experimentet tillräckligt många gånger, visar det sig så småningom, att katten lärt något av erfarenheten. Dess vilda kringrusande upphör, och det slutar med att den lugnt stöter till regeln och spatserar ut ur buren. En inlärning har kommit till stånd.

Kattens beteende är något mycket mänskligt. Den som tjänstgjort någon tid på ett fängelse, känner säkert väl igen det. Man brukar där tala om något, som man kallar intagningskrisen, varunder fångens uppförande stundom ej skiljer sig märkbart från kattens. Också när det gäller människor, som oväntat drabbas av en svårartad, långvarig sjukdom, kan man nog i de flesta fall tala om en intagningskris. Jag tror att varje läkare med någon psykologisk erfarenhet har sett det inspärrade djurets skräck och ångest, dess blinda drift att slita sig lös och fly, i blicken hos de patienter, över vilka han nödgats avkunna domen: långvarig, svår sjukdom. Att fly, att förneka, att komma ifrån, att finna ett kryphål blir många gånger den första reaktionen. Man ser på läkaren som på en trollkarl, utrustad med övernaturliga krafter, man ber och bönfaller honom. Man anropar högre makter om bistånd och befrielse. Man griper efter varje halmstrå. Kloka gubbar och gummor, undergörande folkmedicinere, allt är man beredd att pröva, allt är man färdig att underkasta sig, bara man får slippa ut ur buren. Och det dröjer ofta ganska länge, innan man lär sig, att det inte finns någon lucka, som omedelbart öppnar sig, ja, att det för den obotligt sjuke aldrig skall finnas någon. Så småningom mattas den vilda kampen. Och så kommer reaktionen, många gånger i form av en apatisk likgiltighet, en slö resignation. Den långa sjukdomens första fas är över.

Förloppet ter sig för all del ofta inte så dramatiskt utåt, men jag tror, att de flesta, som råkat i denna situation upplevt den bittra striden i sitt inre. Egentligen har man det nog bäst, om man blir ordentligt sjuk på en gång. Om det genast kommer att gälla liv eller död. Det låter kanske paradoxalt, men det är ganska naturligt. För det första har man i en sådan situation just inte tillfälle att ha långsamt. Varje minut av ens tid tas i anspråk av sjukdomen. Hela ens kraft måste uppjudas för att hålla den stängden. Man är inte så att säga åskådare till sin egen sjukdom, man är djupt engagerad i själva striden. Och det är ofta en vinst. Men om sjukdomen aldrig haft denna våldsamma början, eller om den börjat övergå i ett lugnare förlopp, då kommer så småningom dess andra fas, som jag skulle vilja kalla för invänjningens och självbesinningens. Det gäller då att övervinna tendenserna till uppgivenhet och viljelöshet och att i stället rikta in sin vilja på en strid på lång sikt, stundom på mycket lång sikt.

Det är då först ett par saker att komma ihåg. Främst att inte hysa självmedlidande. Det är en sak, som alla långvarigt sjuka, som åtminstone andligen blivit sin sjukdoms herrar, tycks vara helt överens om. Självmedlidandet verkar enbart deprimerande. En människa som tycker synd om sig själv har också ovanligt svårt att väcka verkligt medlidande hos andra, under det att den som behandlar sig själv en smula respektlöst och åtminstone försöker se på sig och sin sjukdom med litet humor alltid väcker aktning och medkänsla. Detta beror bland annat på att persohligt mod i svåra öden är ovanligt och inger beundran och samtidigt stärker andras mod. Det är också en av de svårt och långvarigt sjukas största uppgifter att stärka de friskas mod och tillförsikt. Det låter underligt, men det är så. Självmedlidandets mycket frestande ynkedom måste alltså utrotas. Det är ett stort steg till herravälde över en olycka.

Så gäller det att inte förleda sig till att tro, att sjukdomen skall följa ens egna önsknings och nycker. Hur många patienter tjarar och tjarar inte på sina läkare för att förmå dem att säga ett datum, då de skall vara friska igen. Läka-

ren ger mot bättre vetande efter, och så kommer den utsatta fristen och där ligger den sjuke fortfarande på rygg och tittar i vädret och tjatar och tjatar efter att få en ny resdag utsatt. Och så upprepas kanske historien gång på gång. Detta gör inte någon människa glad, allra minst läkaren, som för varje gång får uppbara patientens mer eller mindre förstuckna förebråelser för sin misslyckade prognos. Och hos patienten sticker för varje gång missmodets hydra upp ett nytt huvud över sängkanten och viskar: Du blir nog aldrig bra ska du se.

Det kan i detta sammanhang vara lämpligt att något gå in på ett problem, som man ofta hör och ser debatteras: Bör en läkare säga sanningen åt en patient? Svaret kan inte ges lika enkelt som frågan är ställd. Det beror så helt på vad man menar med sanningen. Att varje patient bör få veta, hur det står till med honom, tycks vara något som de flesta ägnat detta spörsmål någon eftertanke är överens om. Även om denna regel äger undantag, så är det säkert nyttigt för flertalet att veta besked om sjukdomens art och utveckling. Men om man med att säga sanningen menar att läkaren skall börja profetera om sjukdomens förlopp, då opponerar jag mig. Är den sannolika prognosen gynnsam, skadar det väl inte, att detta sägs. Men på det hela taget, tror jag att det är klokast av en läkare att så litet som möjligt gå in på dessa problem. Han misstar sig alltför ofta. Och att springa omkring och meddela dödsdomar i tid och otid är ett oskick. Dels har ingen rätt att ta hoppet att få leva från en människa, dels är det ju så att en barmhärtig försyn för den friske döljer, vad framtiden bär i sitt sköte, varför skall då en sjuk i onödan ställas i ett sämre läge. En annan sak är att en del sjuka själva förstår, när tillståndet inte längre lämnar något hopp om liv, men det bör få bli deras ensak. Till sist är läkaren ingen herre över liv och död, även om många människor tror det. Och skulle en läkare någon gång av tanklöshet eller på dåligt humör slänga ur sig ett: Det här klarar Ni aldrig, så kan man lugnt trösta sig med att han lika gärna kan få fel som rätt. Jag låg en gång på samma sal som en ung man, vilken tre gånger i skilda sammanhang blivit, som han uttryckte sig, utdömd av läkarna. Tre gånger hade också läkarna räddat hans liv genom ingrepp av skilda slag. "Så tills vidare står det tre-tre", brukade han säga. Han lever alltjämt och mår, så vitt jag vet, rätt hyggligt.

När man skall börja invänjningen i en lång sjukdom, så bör man alltså först göra rent hus med självmedlidandet, och så bör man ta reda på hur det står till med en, ta reda på en del fakta om sin sjukdom men inte vara alltför mån om prognoser och förutsägelser av skilda slag. Det gäller att acceptera situationen men däremot inte att resignera utan i stället inrikta sig på att bli frisk så snart som möjligt och att göra det bästa av ett vanskligt läge. Det brukar ta en avsevärd tid, innan man lärt sig att inse, att man har en lång sjukdomstid framför sig, och att inget hokus-pokus kan ändra den saken. Det händer att det tar år. Men här vill jag stryka under ännu en gång. Att försjunka i slöhet och likgiltighet, vilket kan vara frestande nog, att tänka, att ingenting tjänar något till, det är det dummaste man kan göra. Dessutom är det både fegt och ovärdigt att ge tappt. Fast det är kanske argument, som inte biter så vasst är jag rädd. Men varför inte helt enkelt säga, att rätt vad det är så börjar man bli frisk igen, kanske mot all förmodan och alla förutsägelser. Och då står man där vackert. Ingenting har man lärt under sin sjukdom, inte ens att hålla modet uppe i olyckan. Mycket har man glömt och därtill kanske

tappat tron på möjligheten av en ny framtid. Alltså det första budet för var och en som ligger länge sjuk lyder liksom för den friske: Arbeta! Nu är det som bekant lätt att säga tulipanaros, och alla sjuklingar har långt ifrån samma möjligheter till att arbeta. Ibland hindrar det fysiska tillståndet varje försök. Men för det mesta går det nog att utträtta åtminstone något. Kvinnliga patienter har på denna punkt blivit lyckligare lottade, eftersom det finns något som heter handarbete, och som utan alltför stor ansträngning kan utföras även i sängläge. Nog har jag för all del haft manliga kamrater, som också handarbetat — ett tag var det t. ex. populärt att knyta ryor, det var på den tiden då det gick att få tag på garn — men de har nog mer varit undantag än regel. Och det beror utan tvivel på att de flesta inte kan handarbete. Tyvärr vill jag säga, därför att min erfarenhet är att de flesta trivs bättre med att arbeta med sina händer än med studier och läsning. Jag är också av den bestämda uppfattningen, att det för den psykiska hälsan och välbefinnandet bland långvarigt sjuka och därmed också för förbättringen av det allmänna hälsotillståndet skulle vara av största värde om arbetsterapin kunde ordnas på ett tillfredsställande sätt genom instruktörer och handledningar. Här finns mycket att göra. Och nog vore det roligt om mer prydliga och praktiska handarbeten finge ersätta de underligt knutna dukar i grälla färger eller besynnerliga stramaljbroderier av lilafärgade hjortar i spenatgröna skogsdungar eller de tavlor av tiotusen avbrända tändstickor, som alltför ofta brukar bli resultatet av de manliga patienternas handafliit. Ändå vore det säkert orätt att utdöma dessa alster. De har utan tvivel haft stor betydelse för sina skapare och skänkt dem verklig tillfredsställelse. Att arbete befördrar hälsa och välbefinnande är en regel, som har sin tillämpning även på ett sjukhus. Och att det finns så litet handledning till arbete för de långvarigt sjuka, det anser jag för min del vara den kanske största bristen i den omdebatterade andliga vården på våra sjukhus. Nu försöker ju de sjuka att själva hitta på arbete åt sig. Men det är inte så lätt och resultatet blir inte alltid det bästa. För de flesta kommer nog tiden mer att fördrivas än att utnyttjas.

Nå, vad ligger det för ont i att fördriva tiden? frågar kanske en och annan. Huvudsaken är väl att sjukdomstiden går någorlunda drägligt? Det kan kanske tyckas så, men å andra sidan, så är det ju meningen, att alla sjuka så småningom skall försöka krängla sig in i livet igen, och då är några års tidsfördrivande ingen lämplig start. Dessutom lämnar de tomhet och otillfredsställelse efter sig.

Tidsfördriv finns det ju av många slag, lyckligtvis får man väl säga, även om det kan bli för mycket av det goda. Det finns ju spel t. ex. av de mest skilda typer. Att schack för många långvarigt sjuka kommit att betyda en utomordentlig lösning på frågan om hur tiden skall gå är självklart, men en så allvarlig sysselsättning kanske inte får rubriceras som tidsfördriv. För de flesta blir nog läsningen huvudmedlet för att förkorta liggtiden. Tyvärr är det dock så, att läsning som arbete, är en intellektuell sysselsättning, som kräver ett visst inte allt för obetydligt mått av förkunskaper och på det hela taget lämpar sig endast för ett fåtal. Något liknande gäller också om korrespondensstudierna, vilkas värde dock ej skall förringas. Det är klart att studier alltid kommer att ha sin stora betydelse för långvarigt sjuka, men dock blott för en minoritet. För de flesta kommer den s. k. rena förströelseläsningen att dominera. Jag vill inte fälla

(Forts. å sid. 24.)

Erik Asklund:

FLICKAN i FÖNSTRET

Våren dröjde så länge. Vintern blev lång. De första vårdagarnas tveksamma värme förbyttes i kyla, i snö, i kallt regn. Och när äntligen maj kom, så tvekade också träden att slå ut, gräset lyste bara grönt på vissa fläckar och blommorna dröjde längre än vanligt.

Men solen värmde. Dess klara ljus strömmade över allting, dess sneda strålar stod länge hoppfullt skimrande genom skymningens blå dunkel och lyste på den ensamma busken nere på gårdsbrunnens botten.

En ruta brann alltid längre än alla andra i solnedgången. Och där satt hon, den sjuka flickan, med sitt vita, uppåt-

lyftade ansikte och blundade i det röda ljuset, som darrade över hennes panna och hår.

*

Jag har sett henne länge. Jag kallade henne "Solflickan", ty hon längtade efter solen, efter de sista strålarna, som nådde längst ner i gårdsbrunnens mörka botten och slutligen belyste hennes fönster.

Det var öppet. Hon öppnade det alltid när solen kom. Och så satt hon där vid fönstret och blundade tills solen sjönk, den sista strålen slocknade som när man släcker ett ljus, när den röda solskivan sjönk över kvarterets hustak och allt blev ett blått dunkel.

Sparvarna tystnade. De hade kvittrat hela dagen. De satt i den ensamma busken utanför den sjuka flickans fönster och liksom uppmuntrade henne med sitt entoniga kvitter. Hon brukade mata dem med brödsmlur, som hon kastade ut åt dem. Men i skymningen, när solen försvunnit, och flickan stängt sitt fönster, sparvarna tystnat, då såg jag stora grå råttor försiktigt kila fram över den grå cemengården och snappa åt sig de smulor, som sparvarna lämnat kvar.

Vad det var enkelt och stilla alltsammans! Men så rörande. Varje dag följde jag från mitt fönster högre upp i huset på andra sidan gården solstrålarnas tysta väg ner till den sjuka flickans fönster. De kom tidigare och tidigare allt eftersom dagarna framskred och ljuset dröjde längre och längre. Redan vid fem-tiden på eftermiddagen kom solen till hennes fönster, liksom öppnade det, och släppte in sina sista strålar och sparvarnas kvitter.

Ovanför mitt fönster kuttrade duvorna på taket. De flög ut med klatschande vingslag, singlarde över taken, dök i middagsröken från skorstenarna, vände tillbaka i en svirande flock och slog ner på gesimser och takrännor. Bland dem fanns en nästan vit duva, en enda, och den sjuka flickan därnere brukade ibland sträcka ut sitt huvud och se efter den vita duvan. Det låg en sådan längtan i hennes blick. Hennes ögon glänste. Munnen rördes i ett tveksamt leende, och när solstrålarna nådde hennes ansikte lyste det som av ett inre ljus. Så slöt hon ögonen, blundade och log medan duvorna flög i cirklar och spiraler mellan husen och sparvarnas gälla kvitter steg högre och högre nere från den mörka gårdens brunn.

Sedan kom skymningen, mörkret, råttorna...

*

Så en dag...

Våren hade kommit på allvar. Därute i den vida, vackra världen började träden knoppas. Björkarna fällde ut långa, skira grönskimrande slöjor, sälgens ulliga kvistar lyste gula och gräset grönskade i parkerna.

Och nere i gårdens smala plantering lyste gröna strimor av svagt spirande gräs. Den ensamma busken hade lång-

samt vecklat ut sina sträva blad och stod en morgon i ett grönt skimmer nedanför den sjuka flickans fönster. Sparvarna kom flygande med grässtrån i näbben och började bygga sina bon under takpannorna. Duvorna kuttrade hela dagarna, ja, tidigt i gryningen, när huset sov, hördes deras dova kutter från taken. Och den vita duvan flög först av alla ut från sin plats i vindsgluggen och ledde de andra i en lång, cirklande glädjeflykt över husens skorstenar.

Några duvor flög ner på gården, pickade i sig brödsmutorna och kom rättorna att fly. Och solen steg allt högre och högre och värmen spred sig långsamt ner mot den fuktiga, mörka gårdsbrunnen och väckte sparvarna till nytt kvitter medan den ensamma busken fortsatte att grönska.

Sedan låg huset i skugga. Hela dagen. Solen fortsatte sin cirkelgång över kvarteret, runt hela huset, runt hela staden, ja, runt hela världen.

Men hela tiden under de varma timmarna låg gården i skugga. Bara högst uppe, på södersidan, lyste den över den översta våningens fönster. Längre ner var det mörker, skugga, ingen sol.

Tills mot kvällen, i skymningen, när solen sjönk och dess sista strålar träffade det ensamma fönstret därnere i en kil mellan två höga skorstenar. Varje dag hände det. Det hade upprepats hela våren, från tidigt i mars till framme i maj.

Men nu hade solen stigit oroväckande högt, och när den sjönk, så hade dess väg ändrats, dess bana blivit en annan.

Jag hade med spänning och oro följt solstrålarnas väg över gårdshusets vägg, sett hur de mer och mer ändrat riktning och snart inte längre skulle nå ner till den sjuka flickans fönster.

*

En dag hände det.

Jag såg hennes bleka ansikte redan långt före den bestämda tiden. Hennes ögon följde solstrimmans tysta gång ner mot den mörka gården. Busken blommade nu. Sparvarnas kvitter lät monotont och sövande. Duvorna kuttrade som i sömnen.

Så kom solen, den sista röda strimman. Långsamt, meter efter meter sänkte den sig ner mot flickans fönster. Men den nådde inte fram. Hon satt där med huvudet framskjutet, med ansiktet uppåtlyftat, med ögonen slutna, bidande, i skugga, och väntade på solstrimman.

Men den kom inte. En stråle sjönk mer och mer, men den nådde ändå inte fram. Så slocknade den. Ljuset tunnades ut, blev bara som en reflex mot den grå väggen, flöt ut och var borta. Solen sjönk bakom husen, bakom kvarteren, och dess strålar träffade i stället en alldeles obetydlig del av husets framsida. Eller också lyste den på duvornas vindsgluggar, dessa duvor, som hade hela rymden med dess skimmer och ljus att flyga i.

Det var bittert, grymt, outhärdligt. Dag efter dag upprepades det. Flickan satt där i sitt fönster och väntade. Med slutna ögon, med ansiktet uppåtvänt, med ett leende vid munnen. Men solen kom inte. Dess sista strålar slocknade bakom skorstenarna, och lyste i stället på den höga brandgaveln mitt emot, på duvornas vindsgluggar, på de höga skorstenarna.

*

En dag satt inte flickan i fönstret längre. Hon var borta. Fönstret förblev stängt. Dag efter dag. Och solstrimman gick allt högre och högre upp. Duvorna kuttrade som

förut. Sparvarna hade byggt färdigt sina bon och de feta rättorna snokade förgäves efter den sjuka flickans smulor i skymningen.

Någon tid därefter fick jag höra i huset att flickan blivit sämre och fördd till sjukhuset. Var det av brist på sol? undrade vi. Var det för att hon inte längre fick sitta i sitt fönster med uppåtlyftat ansikte och dricka sol?

Därute blommade sommaren. Parkerna grönskade, träden hade slagit ut, blommorna lyste i rabatterna. Solen lyste över blanka vatten, stack sina sneda strålar ner mot mörka gårdsbrunnar och kom även den ynkligaste, mest förtorkade och förkrympta buske att blomma och grönska. Den väckte jorden under asfalten till liv, den bröt upp sprickor i cementen och lät maskrosorna lysa över de hårda, skarpa kanterna.

Men en människas ansiktet hade försvunnit ur dunklet. ur den blå skymningen, och denna tomma gård med sina fula sparvar och äckligt feta råttor och smutsiga duvor var bara en bland tusen andra — så oändligt trist och likgiltig. Bara den ensamma busken blommade ännu. Den lyste som en vålnad i allt det mörka och dunkla och skrämmande därnere på den djupa gårdsbrunnens botten...

— ★ —

Norrbottens landsting anslår 222,000 kr. till omskolning av lungsjuka. Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott har för att på ett bättre sätt kunna bereda yrkesutbildning åt lungsjuka fört förhandlingar med Kalix ungdomsskola av en eventuell utbyggnad av densamma så att landstinget skulle kunna disponera 25 platser för omskolning av tbc-patienter. Tillbyggnaden skulle kosta 222,700 kr. och landstinget beslöt vid höstens sammanträde om ett reservationsanslag på detta belopp. Till konvalescentvård för lungsjuka anslags 100,000 kr.

— Stockholms läns landsting har efter framställning från Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening beslutat uppdraga åt förvaltningsutskottet att utreda frågorna om att ordna ett konvalescenthem för tuberkulösa och anställa en socialkurator vid landstingets tuberkulosvårdsanstalter.

Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening beviljades även av landstinget ett anslag å 2,000 kr. till förenings- och studieverksamheten.

Staten och Stockholms stad skall uppföra gemensam tuberkulosklinik vid Karolinska. Stadskollegiet i Stockholm hemställer hos stadsfullmäktige att sjukhusdirektionen får teckna avtal med k. m:t och kronan om samarbete för att uppföra och driva en medicinsk tuberkulosklinik och en thoraxkirurgisk klinik vid Karolinska sjukhuset.

En specialklinik för medicinsk tuberkulos i Stockholm skulle, konstaterar stadens förhandlingsdelegerade, bli ett betydelsefullt centrum för den vetenskapliga forskningen och sannolikt medföra sådana framsteg i lungtuberkulosens bekämpande, att det allmännas utgifter för denna vård och den nationalekonomiska förlusten genom förlorade arbetsdagar för de lungsjuka kunde nedbringas, kanske med belopp, som flera gånger överstiger kostnaderna för kliniken.

APMÄNNISKORNA PÅ JAVA

I Javas djungler, där de allierades soldater under det nu avslutade kriget kämpade mot de anstormande japanerna, strövade det för många miljoner år sedan en del varelser som sågo ut som apor, men som voro mera proportionellt byggda. De voro tvåbenta, rakryggade och välväxta och de gingo fram genom djungeln med aldrig slappnande vaksamhet. De voro som nyfikna barnungar på upptäcktsfärd i ett sagoland. Allt tycktes intressera dem och de lystrade uppmärksamt till varje ljud och varje rörelse under jätteträdens och lianernas halvskymda valv.

Urskogens alla levande varelser flydde skräckslagna då de upptäckte de fruktade, rovlystna och vilda tvåbenta varelserna. De hade hårbevuxna kroppar och breda käkar som gjorde att de liknade apor. De hade platta näsor och framskjutande buskiga ögonbryn under vilka deras små och djupt liggande ögon glödde av förstörelselusta. Deras kraftiga muskler voro spända under det håriga skinnet, deras kroppar alltid beredda för nya våldsdåd mot allt levande i djungeln.

Vilka voro då dessa underliga varelser varom vi i denna i novellform gjorda inledning sökt presentera? Jo, de apmänniskor som enligt vetenskapsmännens rön för flera miljoner år sedan levat på ön Java. För ett tiotal år sedan påträffade en arkeolog vid namn dr E. Dubois vid en utgrävning vid Solofloden på Java delar av en huvudskalle, några tänder och ett höftben. Dessa rester voro av mycket ovanlig karaktär och vetenskapsmännen hade till en början svårt att avgöra från vilket slags varelser de härstammade. Benen voro inbäddade i ett skikt av lera långt under olika lager av stenar, sand och jord. På det sättet hade de undgått den totala förintelse som annars skulle ha varit naturlig under denna oerhörda tidrymd. Trots relikernas fåtalighet och fragmentariska art lyckades det så småningom att med ledning av de jordlager varunder de funnits, att fastslå att benen voro från varelser som levat för flera miljoner år sedan. Liknande upptäckter hade gjorts något tidigare, även de i Fjärran Östern. Snart kunde vetenskapsmännen enas om att Javafyndet härledde sig från en av de allra tidigast existerande apmänniskorna.

Hur resterna av denna för miljontals år sedan levande apmänniska kom att hamna i leran vid Solofloden på Java, fanns det givetvis inte någonting som kunde berätta. Men av leran och jordlagren att döma hade fyndplatsen en gång i urtiden varit ett vattenställe i djungeln. Med litet fantasi går det kanske att försöka ge en berättelse av hur det *möjligen* tillgick.

Här i dessa tropiska djungler levde således en gång för oöverskådlig tid sedan apmänniskorna och det får antagas att det var ett rent skräckregementet de förde. Kring vattensamlingarna, där urskogens alla djur drogs för att släcka sin törst, hade apmänniskorna sitt favoritställe. Vattenhålerna hade sin särskilda tjusning för dessa varelser hos vilka apornas otroliga nyfikenhet övergått till ett

nästan sjukligt vetandebegär. Och där kring vattensamlingen hade de hela djungelns liv koncentrerat; vid alla tider på dygnet smög sig urskogens djur fram till vattnet. Det var både små och stora elefanter, flodhästar, antiloper och rådjur. Med giriga ögon höll sig apmänniskorna tysta i sina gömställen invid vattnet och försökte utforska dess tjugusande mystik.

Kanske att plötsligt en av de stora ödleliknande urtidsdjuren väcktes ur sin slummer i vattenhållets gytta därför att apmänniskorna började finna det långsamt och ville ha litet liv och rörelse omkring sig. Med sin långa hals och hästliknande huvud, sina kraftiga framben och små korta bakben, vilka voro försdda med skarpa klor, tedde sig jätteödlan skräckinlagande nog, men apmänniskorna hade lärt sig att chalicathern, som sena tiders människor döpt djuret till, var ett i det närmaste värlöst djur. När ödlan upptäckt att det var de fruktade apmänniskorna som stört slummern, så störtade den sig skräckslagen undan.

Strax därpå kom kanske några törstiga flodhästar och vältade sig i vattnet och nu fick apmänniskorna ett nytt tillfälle

att förlusta sig. Med en träffsäkerhet, som de övat upp till mästerskap, började de kasta stenar mot flodhästarna som snart blev varse de avskydda tvåbenta varelserna och sedan under apmänniskornas högljudda förtjusning tog tillflykten i ett regn av stenar. Oväsandet drog andra djur mot vattenstället och plötsligt upptäckte vildarna en tiger som kom smygande under lianerna. Rytande kastade sig kattdjuret fram mot apmänniskorna men ett nytt stenregn gjorde att tigern strax resignerade och ursinnigt piskande med svansen smög sig tillbaka in i den täta djungeln.

Under tiden hade en av de djävaste apmänniskorna upptäckt ett nytt roligt tidsfördriv. Det var en jättesköldpadda som sakta kröp fram nere vid stranden. Den var oberörd av allt oväsen och fruktade inte fridstörarna, då den visste att den, om det behövdes, kunde krypa in i sitt oförstörbara pansar. En av apmänniskorna hade upptäckt djuret och höll rådslag med sina kamrater. Snart hade den uppfinningsrikedom de ägde och som gjorde dem överlägsna djungelns alla djur, fött en idé. De skulle överlista den självsäkra sköldpaddan. De skulle vända henne på rygg. Den inte mindre än

två meter långa sköldpaddan var tung, men med förenade krafter lyckades det snart för de seniga apmänniskorna att vända sköldpaddan och så låg den där, hjälplöst sprattlande med sina små löjliga ben, medan de håriga, vilda varelserna glädjetjutande dansade runt och då och då roade sig ytterligare genom att sticka in vassa föremål i djurets skal.

Den djärve som upptäckt och överlistat sköldpaddan var också den som med största iver gladde sig åt sitt lyckade skämt. Under höga glädjetjut som kom djungelns djur att skräckslagna fly allt längre bort, dansade han runt den ömkligt sprattlande jättesköldpaddan. Ibland plaskade han i iver ett stycke ut i vattnet och ibland var han uppe på stranden där sköldpaddan låg. Denna lek blev ödesdiger för honom, ty i vatten hålet fanns det ett djur som inte i likhet med de flesta andra av urskogens invånare flydde för de fruktade apmänniskorna. Det var en stor krokodil som slött legat och dåsat i gyttjan. Den gled ljudlöst fram genom vattnet och närmade sig apmänniskan bakifrån just då hon var ute i vattnet.

För sent upptäckte apmänniskan faran och hans kamrater hunno knappt uppfatta mer än ett förtvivlat tjut innan han våldsamt sprattlande drogs ned under vattnet och var försvunnen. De närmaste sekunderna kokade det i vattnet, men så blev allt lugnt. De andra apmänniskorna drog ut på nya äventyr men i leran på vattenställets botten hamnade nu resterna av den oförvägne. Årtusenden och åter årtusendens lera och slam lade sig över de återstående bevisen från det lilla urtidsdramat och bevarade dem tills de sedan en dag, miljon-tals år därefter, av en händelse upptäcktes och vittnade om de vilda apmänniskornas existens.

S. Rud.

Harald Hammer:

Sedan början av augusti 1945 finns det väl inte många som tror att något är omöjligt, hur fantastiskt det än kan låta. Ja, inte ens möjligheten för oss människor att yra omkring i en fjärde dimension. Uvecklingen går så rasande fort att den mest fantasibegåvade hjärna blir hopplöst på efterkälken. Den geniala idé som i detta ögonblick uppstår i uppfinnarskallen är redan uråldrig innan den hinner formas i ord. Och människans existens på jorden ursäktas bara av den omständigheten att det behövs folk till världsmaskineriets drift.

Ännu kan man visserligen få höra förnuftigt folk tala om axiom. Vad är det? säger den moderne. En gammal övertro, som levde kvar ännu på 20- och 30-talen.

— Det är lika sant som att två gånger två är fyra, säger den som vill fastslå en axiomatisk sanning.

Men, kära vänner, ett spjuveraktigt matematiksnille lyckades redan för flera decennier sedan genom en finurlig ekvation bevisa att två gånger två blir fem. Så var det med den saken.

Därför bör det ingalunda förvåna om vi vanliga lekmän med undran och en aning bävande motser atomkraftens revolutionerande inverkan på flygtekniken. Ännu vet vi visserligen ingenting bestämt, men i nästa vecka eller nästa månad får vi säkert besked. Tanken svindlar inför de möjligheter som uppenbaras.

Ur minnets gömmor har jag plockat fram en gammal bok av Camille Flammarion. Han berättar där om en viss herr

Lumen, som åker omkring i världsrymden med bra mycket större hastighet än ljuset. Denne Lumen ansågs på sin tid vara en av de vansinnigaste fantasier som någonsin kläckts av en hjärna. Ty någon större hastighet än ljusets bevisades vara en fullkomlig orimlighet — även som tanke betraktad.

Nu är vi inte längre så säkra på den saken. Herr Lumen och Flammarion har åter blivit aktuella personligheter.

Redan nu är det visst möjligt att i flygplan fara jorden runt med en åttahundrafemtiokilometers fart. Så påstår åtminstone vår flygkunnige radiokommentator Hans Ostelius.

Startas denna resa i västlig riktning, återvänder man till utgångspunkten efter ett och ett halvt dygn, utan att ha behövt se en enda solnedgång. Tänk sedan efter vad som blir följderna om hastigheten ökas till det dubbla, tiodubbla, hundradubbla, tusendu — ja, vi behöver inte alls känna oss bundna av några traditionella naturlagar. Sådana är till för att överträdas.

Den som åker västerut måste ju ganska snart hinna ifatt föregående dags solnedgång och bli en dag yngre. Fortsätter så resan varv efter varv runt jordklotet tillräckligt länge blir ju vederbörande ganska radikalt föryngrad. Alla dumheter och snedsprång är fortfarande ogjorda, och han får en fair chans att börja om sitt liv.

Anträdes resan österut däremot, så åker man rakt in i morgondagen och blir allt äldre för varje varv runt jorden. Den lille parveln, som vill hämnas det kok stryk han nyss fått av pappa, behöver bara göra denna resa mot morgon-

dagen i femtusen trehundrafemtio varv, så är saken klar. Fullvuxen och atletisk stiger han ur maskinen lagom för att se pappan skräckslagen rusa till skogs.

Åldrandets problem är därmed lösta. Ingen behöver längre vara varken yngre eller äldre än han vill. Spåkningar blir överflödiga, ty folk kan ju själva fara mot framtiden och titta efter vad som kommer att hända. Tipstjänst och andra liknande institutioner blir av samma anledning omöjliga. Allt som hittills gjort livet så spännande kommer att försvinna.

Men tro för all del inte därför att spänning skall saknas. Tänk bara om man i hastigheten tappar varvräkningen och råkar komma för långt i gångna tider! Ja, lekmannamässigt att döma kan man kanske inte nå längre tillbaka än tiden för flygmaskinens uppfinnande, ty där måste ju fortskaffningsmedlet upplösas i atomer. Kanske man själv inte ens är född.

Nå, hur som helst med den saken. Vi antar att maskinen håller även över denna gräns och råkar landa på ett fält någon gång i mitten av fjortonhundratalet. Folk flyr först förfärade i tron att det är Hin Håle själv som dumpit ner, men när ingenting farligt händer blir de djärvare. Och slutet på visan blir sedan att både pilot och passagerare brännas på häxbålet.

— Men herr Lumen då? Jo, nu kommer han in i historien. Han åkte, som sagt, omkring i världsaltet med högre fart än ljuset. Åkte — ja, han hade inget att åka på. Han svävade eller rättare hoppade från stjärna till stjärna. Ett skutt till månen gick på ett litet kick. Och när han där snabbt tittade tillbaka, kunde han se sig själv hoppa, fast i motsatt riktning och baklänges, emedan de strålar, som sist utgick från hans kropp, först nådde ögats näthinna. Därför tedde sig rörelsen som ett baklängeshopp från månen till jorden.

Flammarion låter denne Lumen göra sin resa från jorden en stund efter det slaget vid Sedan utkämpats. Redan efter några sekunder har han hunnit fatt de strålar som utgick från slagets slutskede, och efterhand upprullas för hans ögon hela slaget i bakvänd ordning. Han ser hur Napoleon överlämnar sin värja, hur hans soldater mejas ner och sviktar och slutligen uppmarschen till strid.

På så sätt rullas hela historien upp för honom som när man vevar en film baklänges. Men herr Lumen kan naturligtvis också se denna "film" vevas rätt genom att hejda sin vådliga hastighet eller genom att åter fara mot jorden. För honom är ingenting omöjligt. Han är världarnas herre, begåvad med en teleskopisk långsynthet. Han rör sig i fjärde dimensionen.

En flygmaskin som rör sig med sådan hastighet, skulle vi naturligtvis inte ha en chains att se, utan att vi vore begåvade med en förstklassig kameras skarpblick. Då skulle vi ändå inte kunna se planet förrän en bra stund efter dess förbifart. Och ljudet skulle inte nå våra öron förrän flera timmar senare.

Två människor som samtalat i ett sådant plan skulle inte höra sina egna röster, förrän planet stannat. Då skulle resonemanget nå deras öron i form av baklängestal.

Ja, denna herr Lumen har sannerligen satt myror i huvudet på många. Han levde på folks läppar i början av seklet. Somliga trodde på fullt allvar Flammarions fantastiska skapelse, medan andra mellan skål och vägg resonerade om möjligheten av ett förverkligande.

Första gången jag gjorde herr Lumens bekantskap var i kapellet i Gissemåla. Predikanten ondgjorde sig över "vättenskapen", som spred sitt gift i folks själar och som trodde sig kallad att skapa om världen. Han berättade i korta drag om Flammarions fantasi och tolkade den som ett skändligt försök att bedra världen och locka folk från Den Högste. Slutligen log talaren ett sådant där menande leende, som endast populära folktalare kan åstadkomma i sina mest demagogiska ögonblick, och sade:

— På sådant tror den lärda "vättenskapen", men sannerligen varken jag eller Ni, mina käre vänner.

Dagen därpå förkunnade Oskarshamnstidningen att Halleys komet var i antågande. Jorden skulle en viss angiven dag fara rakt igenom kometens svans som bestod av blåsyra, vilken skulle förgöra allt liv på gamla Tellus.

Väckelsen hade kommit till Gissemåla. I kapellet var det möte varje kväll och mången gammal syndare trädde gråtande inför Vår Herres ställföreträdare på jorden. Men när den farliga dagen var över och mänskligheten alltjämt vandrade kvar i jämmerdalen återgick man till synden.

Dessförinnan hade emellertid min fina, tjocka bok, "Buffalo Bills äventyr", gått till de sälla jaktmarkerna vid en autodafé i Elmgrenskans spis.

Jag hade lånat hennes Emil boken några da'r tidigare. Emil, som aldrig drömt om att det fanns några andra böcker än skol- och uppbyggelseböcker, blev eid och lågor. Men så en natt vaknade Elmgrenskan vid att pojken röt i sömnen.

— Blockhuset brinner! De röda hundarna skjuter med eldpilar. Död åt packet!

Naturligtvis trodde gumman att pojken blivit tokig. Men snart blev det klart att boken förgiftat hans själ. Den var förstas ett sådant där Satans verk, som "Vättenskapen" numera spred i bygderna. Därmed var dess öde beseglat. Den åkte på bålet som annat trolltyg.

Våra dagars atombomb verkar väl på många människor ungefär som Halleys komet gjorde på den tiden. Den som ofta lyssnar till medpassagerarnas resonemang i bussar och spårvagnar får ganska snart detta förhållande bekräftat. Där känner man lätt nog igen alla dåtidens argument, bibels profetior, Sibyllans spådom och ramsor ur Bondepraktikan.

Vid de s. k. skivorna där goda och starka drycker förekommer, talas nästan alltid om de vetenskapliga problem som sammanhänger med atomenergi och höga hastigheter, men det hela utmynnar vanligen i att någon uppställer följande kuggfråga:

En liten fågel, vars största flyghastighet är så och så, befinner sig i en järnvägsskupe, som rusar framåt med dubbla hastigheten. Om den lilla fågeln nu söker flyga i färdriktningen från ena ändan av kupén till den andra, hur går det då?

Den frågan hörde jag som nattgammalt lindebarn, och sedan dess har den framställts hundratals gånger, men hittills är mig lösningen fullkomligt obekant. Den glöms alltid bort i orden:

— Nej, skål på er gubbar!

Ja, tag nu inte alltför allvarligt på detta. Jag är varken vetenskapare eller predikant, men måste dock bekänna att jag numera tror mig ana sättet för planeten Tellus' slutliga undergång. Kanske det ändå ligger något i predikanternas varningar för vetenskapen.

Det var många år sedan Valdemar Rönn reste hemifrån. Han skulle neråt landet. Hade länge gått utan arbete i hemorten. Så kom chansen och han reste.

Karolina påminde sig ofta hur det var. Längst ner i backen hade han vänt sig om och viftat åt henne. Sedan hade han med raska steg gått vägen fram utan att vända sig om. Så försvann han i vägkröken. Hon hade känt på sig, att det skulle dröja innan han kom hem igen. Sådant kan en mor känna. Och dröjt hade det. Karolina var en känslig kvinna. Hon tog det hårt, att sonen sällan skrev hem. Hon sade det också ibland till Karl-Petrus, men han lyssnade inte på sådant. Han var av annan läggning än Karolina. Hårdare och mer jordbunden. Kanske bråddes Valdemar på honom. Det var nog så, tänkte Karolina, att Valdemar fått sin mors utseende men sin fars inre egenskaper, ty medan han var pojke, hade folk alltid talat om hur lik Karolina han var.

— Pojken klarar sig, sade Karl-Petrus. Valdemar är ingen sillmjölke. Han reder sig. Och att han inte skriver brev... Tja, inte har jag skrivit många brev i min dar.

Men rätt mig har jag. Eller har jag inte rätt mig, du Karolina?

Karolina måste medge att han rätt sig.

Men det kom en dag då även fadern inte såg så ljusst på saken. Det var grannens Lydia som bar fram nyheten.

— Valdemar har suttit inne, sade hon.

Karolina tog det för illvilligt prat. Det sade hon också.

— Ja, tro vad du vill, sade Lydia. Men det finns de som träffat honom i Stockholm. Det stod förresten i tidningarna, tillade hon.

Det hade inte Karolina sett och det hade inte heller någon annan i byn.

— Ahnej, sade hon. Men hennes röst lät en smula osäker. Ahnej. Valdemar reder sig. Han gör inte sådant.

— Rättarns Artur har i alla fall råkan, sade Lydia envetet. Han var hemma och hälsade på. Och då talade han om'et.

Sedan kom än den ena och än den andra och talade om Valdemar. De sade inte rent ut, frågade bara efter honom. Och för varje gång de frågade, var det som Karolina skulle blivit allt underligare och tröttare. Det var som

skulle hon burit på en osynlig börda. Ryggen kröktes, hon blev skygg, vågade knappt titta folk i ögonen. Inte kunde hon rå för vad hennes pojke ställt till, men hon tog ändå på sig skulden. Kände sig som en dålig människa. Ingen i släkten hade suttit inne. De hade varit hederligt folk allihop. Nu hade Valdemar förstört hela släktens anseende. Det var vad Karolina tänkte, ty hon var en gammaltroende och enkel kvinna. Vad Karl-Petrus tänkte visste ingen. Han var lika rak i ryggen som förut. Men det hade kommit ett veck mellan ryggen på honom. Han tog nog saken allvarligare än han ville visa. Så levde de gamla ännu några år i den lilla grå stugan bland gråstenen vid foten av Sägbacken. Och åren var grå och slätstrukna, med en och annan helgränning, som åren är för enkelt folk och backstugusittare.

Karolina var inte sig själv och inte sig lik. Men hon var inte besynnerligare än många andra i byarna där omkring. Det var en enslig och ödlig trakt. Folk gifte sig ofta i släkten. Så blev det underliga människor. Karolina skötte sitt, andra skötte skvallret. Men skvallret dog väl bort så småningom, fastän det satt hårt åt. Man hade inte många ting att tala om. Det hände så litet i byn och de omkringliggande byarna.

En dag på vintern gick Karl-Petrus ut på vedbacken. Inget märkvärdigt i det. Det gjorde han mest varje dag. Men det var något särskilt med den här dagen. Karolina tänkte inte på något särskilt. Kanske gick hon i tankar om Valdemar. Honom kunde hon inte glömma. Hon ansåg honom som död, efter det som hänt. Men inom henne levde han sitt liv i alla fall.

Hon kokade potatis och lade efter vanligheten strömmingen i pannan, just innan potatisen var färdigkokt. Sedan gick hon ut på brostenen och ropade på Karl-Petrus.
— Det är mat.

Men ingen svarade.

Han har gått till skogs, tänkte hon. Han brukade gå till skogen och ta en torrake ibland. Det drygade ut vedförrådet. Ingen egen skog hade man, men skogsägarna sade inget om att man tog en pinne. Han har gått till skogen. Konstigt att han inte väntade tills han ätit frukost, tänkte hon och ställde kastrullen på spiselkanten, så den skulle hålla sig varm. Men det dröjde både länge och väl. Det blev nära middag. Ingen Karl-Petrus. Då måste hon gå ut och se sig om. Gick ut på vedbacken, som skyndes av vedboden. Där satt Karl-Petrus. Han hade satt sig invid vedbodväggen. Ena armen hade fallit ned efter sidan, den andra stödde sig ännu mot yxan. Det såg ut som om han sov. Men det var en sömn, från vilken man inte vaknar. Det förstod Karolina då hon rörde vid honom. Men hon grät inte och ropade inte. Hon var en enkel kvinna, som tog liv och död för vad det var. Livet var en naturlig sak, döden likaså. Hon gick endast så sakta till granngårds för att få hjälp att bära in Karl-Petrus.

Sedan låg han några dagar i kammarn. Karolina låg ensam i kökssoffan. Lydia, som burit fram det där med Valdemar, undrade om inte Karolina ville bo hos dem, tills Karl-Petrus var i jorden, men Karolina ruskade på huvudet.

Men var hon då inte rädd? Var det inte kusligt att ligga ensam i samma hus som en död.

Rädd? Karolina smålog. Det var inget glatt småleende, men hon smålog i alla fall, ett sorts beklagande leende över människors underliga uppfattning. Rädd? Vad skulle hon

vara rädd för? Hade hon inte levat ett hederligt liv i all sin dar? Hade inte hon och Karl-Petrus kommit överens i alla år? Inget fanns mellan dem som man behövde gömma undan eller rädas.

Då Karl-Petrus äntligen kommit i jorden och sista begravningsgästen lämnat henne, satte hon sig vid fönsterbordet. Det var som något skulle gått sönder inom henne sedan allt var över. Hon blev frånvarande och viljelös. Satt och mumlade och liksom talade med någon som inte fanns där. Detta såg grannens Lydia och det såg även andra, som kom för att se hur hon hade det, då hon så sällan visade sig utanför stugan. De såg också, att soporne samlades i hörnen och att Karolina inte var människa att ta reda på sig själv. Hon brydde sig inte längre om att ta reda på omkring sig, brydde sig inte om att laga mat eller ens tvätta sig. Hon bara mumlade och stirrade rakt fram. Mumlade och småpratade, så man kände sig rakt ängslig i hennes närhet.

Slutligen stod då rättarskjutsen utanför hennes stugdörr. Rättarskjutsen från ålderdomshemmet. Rättarn hade syster med sig. Man väntade att den gamla skulle gråta och skrika och leva om sig, då man ville hämta henne till ålderdomshemmet. Det var vanligt med uppträden. De gamla hade sitt huvud för sig och ville helst vara i fred. Även om de inte kunde ta reda på sig själva. Men Karoline gjorde ingenting av detta. Hon bara såg långt bortom grankammarna och molnen, som seglade på himlen. Hennes mun mumlade och mumlade. Hon tycktes vara fullständigt omedveten om vad som hände omkring henne.

Så kom hon då till ålderdomshemmet. Man snyggade upp henne och gav henne en stickstrumpa i händerna. Hon märkte inte heller detta. Men hennes händer stickade och stickade. Den vänan hade hon inne. Och hennes mun mumlade och mumlade. Man kunde inte höra vad hon sade, men ansiktet skiftade stundom. Ibland smålog det underfundigt, ibland blev hon sorgsen och rynkade bekymrat pannan. Men vad som skedde omkring henne såg hon inte. På detta sätt förgick några månader. Men en dag blev hon som förändrad. Ingen visste vad som hänt. Inget yttre hade man märkt. Man lade bara märke till att hennes mun var fast hopknipen och att hennes ögon tittade på omgivningen, som skulle hon ha vaknat upp ur en lång sömn. Så reste hon sig från stolen.

— Nej, jag ska väl gå hem, jag, sade hon.

Syster kom springande.

— Men snälla Karolina. Karolina som alltid trivts så bra hos oss. Inte ska väl Karolina lämna oss nu. Och kallt och dant som det är hemma hos Karolina. Stanna hos oss till det blir varmare åtminstone. Snälla Karolina.

Och snälla Karolina satte sig åter på stolen, men hon var inte längre intresserad av stickningen. Hon satt och tittade oroligt ut genom fönstret eller gick av och an, utan att riktigt veta vad hon skulle ta sig till. På natten gick hon halvmilen hem till stugan. Man förvånade sig över att hon orkat gå, men man kunde endast konstatera att hon gjort det. Det var snö och kallt. Stjärnorna gnistrade och det var stilla i skogen, som skilde byn från den övriga bygden. Helgdagsaktigt och fint tyckte hon det var. Och hon gick som till bröllop eller kyrkhelg, tyckte hon.

Redan i grinden såg hon ljuset som strömmade ut från stugfönstret. Hon förvånades inte över den saken. Det var
(Forts. å sid. 23.)

*Historien om en neger som fick
lukta en smula på civilisationen*

I några dagboksanteckningar från år 1939 läser jag följande: " — — — Sam slök i dag en rågad tesked ingefära. Hans min när han upptäckte läckerhetens styrka var obetalbar."

Sam var en neger av den västafrikanska stammen joruba, som egentligen lever långt inne i landet i befästa städer. En missionär hade fäst sig vid att Sam, som då hette Okolo, hade lätt att lära sig läsa, och tog honom med ner till kusten. Där sattes han i missionsskola, och resultatet av hans fostran blev en något hackig engelska, en orubblig tillit till den vite mannen och hans civilisation. Inte ens ett världskrig (1914—18) kunde rubba denna tillit.

Den svarte Sam hamnade i svenska fartyget Kambria som andre kock, eller rättare sagt, hjälpredda i köket. Andre kocken Bergström från Gravarne hade plötsligt insjuknat och förts till sjukhus i Lagos, Brittiska Västafrika, där vi lastade palmkärnor och palmolja i Apapa. Sam hade tidigare tjänstgjort som boy hos en brittisk köpman i Lagos, och som kock på dennes jaktfärder lärt en del av matlagningens svåra konst. Själv var jag förste kock i s/s Kambria och således Sams närmaste förman.

Sam var en godmodig och villig ung man, med förkärlek för starkt doftande härvatten. Annars var han rätt primitiv och otroligt nyfiken. De ovan citerade raderna från min dagbok avser ett tillfälle strax före jul år 1939, då jag traditionsenligt skulle baka pepparkakor. Sam var med, prydlig, men en smula onyttig i sin vita jacka. I ett, som han trodde, obevakat ögonblick knöck han en tesked ingefära. Stackars nyfikne Sam, vad det måste svidit i halsen!

*

Bibel och psalmbok var Sams lektyr när han kom ombord. Han läste bättre engelska än han talade. I fartygsbiblioteket valde han ut reseskildringar och historia. Romaner föraktade han.

— Ljuga kan jag göra själv, sade han en gång.

Men Strindbergs Hemsöborna gillade han, fastän han inte kunde fatta varför inte Gusten sköt Karlsson. "Så hade han varit av med honom. Jag läste nämligen själv Hemsöborna för tredje eller fjärde gången den resan och berättade ur boken för Sam. Att Karlsson hölls med "pigan med de vackra armarna" tyckte han inte var det minsta omoraliskt. Hemma skulle en ung man ha minst tre hustrur. Så det, så.

Jordgloben i kaptens salong uppfyllde honom med vördnad. Tänk, att ha hela världen inne i ett rum! Hans stam trodde att världen var deras område och några andra grannstammars område. Där havet började tog världen slut.

Julen vi firade ombord tycktes Sam som en saga. Så mycket god mat och så mycket vila. Det var idealet för Sam. Som en stamhövding, tyckte han. För hövdingen behövde inte arbeta. Alla bar till honom mat.

Sam älskade bananer. Han åt den läckra frukten så fort han kom åt. Hans passion för bananer gav honom ett öknamn: Banana. Han tälde namnet från kaptens och neråt till och med mig, och log med vita tänder. Men när en av jungmännen kallade honom Banana ilsknade han till och utlät sig:

— Du alltid kalla mig banana, banana. Jag aldrig kalla dig potata, potata! Gå och lägg dej!

*

Sam hade aldrig sett snö eller is. När s/s Kambria den nittonde januari 1940 förtöjde i Stugsund utanför Söderhamn för att lasta för nästa västafrikaresa, snöade det på natten.

(Forts. å sid. 23.)

En man kommer hem

Han kom hem i sommarens fulla blomning. Kriget var slut och den effektiva sjöspärren hävd. Fem år var det sedan han trampat svensk jord. Fem tämligen händelselösa år, gudskelov, fastän han gått både i engelsk konvoj och i ammunitionsfart på Kina.

Från Göteborg, där han mönstrade av, reste han till Stockholm. Storstaden tog honom i sitt sugande grepp. Han blev kvar där, dag efter dag. Nåja, han hade nog rätt att slå dank ett tag. Och pengar fanns det, nära sex tusen i svenska kronor.

Det fanns också en annan orsak som höll honom kvar i staden. Det var en liten hon, en flicka som stod i mjölkbutik på Norr. De hade råkats på Gröna Lund. Så ofta han bjudit följde hon med ut. Men hon ansåg honom hopplöst efter sin tid. Dansade han inte swing? Han som varit i Newyork, hade han inte varit i Haarlem och sett äkta jitterbug? Jo, han hade varit i Haarlem, Newyorks negerstad. Smutsigt och ruskigt, tyckte han. Jitterbug? Nää, det hade han inte sett. Men ville hon dansa hambo eller polkett eller gammal vals med tummen i rockkragen på bonnavis, så gick det för sig.

Hon hade noppade, penslade ögonbryn, rouge på kinderna och lackerade, blodröda naglar. Hon hade en lustig jargong, tyckte han, men hon kunde inte laga mat. När de stod vid dansbanan, dansade hon med andra i den sugande rytmen som han inte kunde fånga. Han var en efterbliven, han passade inte in här. — — —

*

Det satt en ung man på en soffa på Nybroplan. Han satt där i dystra funderingar. Hans flicka i mjölkbutiken hade gjort slut. Hon kallade honom en lantlig luns och föredrog en sillmjölke till spoling med polkahår och lång kavaj. Han hade kommit till Sverige med en obestämd känsla av att han ville ha något eget, ett hem, en kvinna, barn.

Och plötsligt försvann den brusande trafiken, cementkrukorna med blommor, mammorna med barnvagnar. I stället såg han en gammal gård vid en sjöstrand. Gubben far gick där och lyfte kärve efter kärve på krakstörarna. Han var gammal och böjd. Och där var brunnen med vippstängan och ladugårdsängan med 1875 i järnsiffror i rappningen. Och där låg den svarta kattan som hade ungar när han for hemifrån sist. Och mor gick och tog upp färsk potatis. — — —

*

Halvt utan att vara på det klara med vad han gjorde gick han mot centralstationen, studerade tidtabellerna och löste biljett hem. Han hämtade sitt bagage på hotellet där han bott och såg storstaden försvinna och landsbygden ta vid. Med en suck av välbefinnande lutar han sig i kupehörnet och sluter ögonen. Han är på väg hem.

*

På en solstekt stubbåker går en ung man och hänger rågnekar på krakstör. Han är brun och senig. Vid det gemensamma mjölkbordet diskutera den lilla byns bönder vädret, grispriserna och övriga dagens on dits. Flickor cykla förbi, de är brunbrända utan sololja, deras läppar

Sixten Nord:

JÖNS PETTER ÅKER CYKEL

Första gången jag mötte Jöns Petter var på ett sanatorium i södra Sverige. Han var vad man kallar ett original, men smårolig på sitt sätt. Vi råkade få honom till salskamrat på sal 7 så vi lärde känna honom ganska väl. Jöns Petter hade ju sina svagheter, liksom vi alla har, en av dem var hans stora intresse för fruntimmer, ty han var ju gammal ungdomskarl. Det må ju vara förlåtligt, när man har en stor gård är det inte så gott att vara allena.

Dagen efter Jöns Petter var inskriven skulle han naturligtvis bada. Detta föll inte vår vän i smaken. När en sjuk-syster kom med beskedet, trodde jag han skulle få slaget. Han sätter sig upp i sängen, blänger misstänksamt på henne och utbrister: — Jag bada, med min reumatiska värk och dåliga rygg, jag som inte vågat bada på 20 år. Vi andra på salen försöker trösta honom så gott vi kan, vi talar om för honom att vattnet är varmt och en ung vacker flicka kommer att tvätta dig. Nu håller Jöns Petter på att krevera igen: — Skulle jag gamla karlen visa mig spritt naken för ett fruntimmer, nej så aldrig i livet, näen reda måtte det väl vara på det här stället.

Något ljushuvud på salen har ett par gamla storrändiga badbyxor i sitt skåp som använts vid en teaterföreställning på sanatoriet. Det dröjer inte länge förrän Jöns Petter står skrudad i plagget som bristfälligt skyler hans nakenhet.

Han är ingen vacker representant för skapelsens krona där han står naken på golvet; skall jag säga sanningen så tror jag han behöver bada!

Baderskan hade visst ett väldigt arbete med att få av badbyxorna på Jöns Petter; hon skickade bud upp på salen till oss andra, att vid nästa badning skulle hon använda stålborste på oss.

Många roliga minnen har jag ännu kvar av Jöns Petter, fast han inte stannade så länge på sanatoriet. Några större fel hade han ju inte på sina lungor.

En av hans grannar har senare berättat ett par episoder ur Jöns Petters liv därhemma i byn.

Jöns Petter var kär i barnmorskan som bodde framme i kyrkbyn, ett 35 års fruntimmer med ganska fördelaktigt utseende. Troligen var hon också en typisk representant för Evas falska döttrar, för hon lurade nog Jöns Petter ibland. — Men sånt märker ju inte offret förrän det är försent.

Ett stort bekymmer hade Jöns Petter, han kunde nämligen inte åka cykel men det kunde barnmorskan. Träffades de ute på en väg kunde han ju inte få sällskap med henne; inte kunde han springa vid sidan av hennes cykel som en

mops, fast nog hade han haft lust ibland. Så en dag köpte Jöns Petter en cykel och skulle naturligtvis lära sig åka på den, men Jöns Petter var till åren kommen, och en tilltagande korpulens hindrade en hel del. Men Jöns Petter var av naturen envis, så han gav sig katten på att han skulle lära sig den ädla sporten. Målet för hans strävan, att kunna lägga sällskap med barnmorskan måste på ett eller annat sätt uppnås.

De närmaste dagarna fick Jöns Petter göra föga angenäma bekantskaper med fosterjorden, än låg han i det ena landsvägsdiket, än i det andra med cykeln över sig. Det gick så långt att byns övriga innevånare, bara för att få se Jöns Petter åka cykel, slutade upp att arbeta. Byns ungar har väl aldrig haft så roligt.

En vacker söndagsmorrn, innan solen ännu gått upp låg Jöns Petter och tänkte: — Om jag nu stiger upp så här tidigt och tar mig en åktur, måtte jag väl kunna få åka i fred för åskådare. Jöns Petter stiger upp, tar ut sin trampkvarn och går sakta uppför den långa backen som leder mot kyrkbyn. När han kommer upp på dess krön, stannar han och ser sig tillbaka, undrande om han skall våga försöket att åka nerför igen. Han tar mod till sig och bestiger sin stål-häst, trampar runt ett par varv. Då hände olyckan. Byxbenet fastnar i kedjan och följer med in i drivhjulet. Jöns Petter försöker stanna men för sent. Farten har blivit för hög. Sannerligen, kommer inte barnmorskan därnere i backen. — Ja se barnmorskor är ute vid alla tider på dygnet.

I bara förskräckelsen ramlar Jöns Petter ner gränslösa på ramen med högra foten fastklämd vid kedjehjulet, och den vänstra vispar runt i luften som en väderkvarnsvinge. Barnmorskan gör stopptecken, men hon kunde lika gärna försökt hejda syndafloren på Noaks dagar.

Jöns Petter åker förbi föremålet för sin ömma låga med krampaktigt förvridna drag, i sitt innersta förbannande cykelreparatören som inte satt nödbroms på cykeln.

Allting har en ände här i livet, även Jöns Petters cykel-färd. Nedanför backen hade samlats en del löst grus och här gjorde vår vän en saltomortal som skulle komma i cirkus-artist att känna sig grön av avundsjuka om han fått bevittna den. När Jöns Petter samlat sig en smula, ser han barnmorskan stå över sig. Förgäves söker han i hennes anletsdrag, de tecken på medlidande som han väntade finna där.

— Sannerligen ser det inte ut som om hon hade all möda i världen att hålla sig för skratt. Emellertid kommer Jöns Petter på benen och lommar hemåt, ideligen svärande över allt vad cyklar heter. När han kom hem bar han upp cykeln på vinden, där fick den stå oanvänd hela sommaren.

Så en dag fram på vintern, var Jöns Petter av en händelse uppe på vinden och fick där som han själv tyckte en strålande idé. Nu var det så att Jöns Petters hus var byggt i den gamla stilen så kallad "tvåvåningsbyggnad", som är så vanlig i Blekinge och Småland. Övre våningen var inte inredd, endast skorstenspipan, murad från köket upp genom taket, var placerad mitt på golvet, så var det ju trapp-

(Forts. å sid. 26.)

Stoker.

na hälsans röda färg utan smink och deras naglar är spruckna av hårt arbete. De vet inte sista turerna i jätterbug men de kan följa i en hambo och svänga om i en gammalvals.

En ung man, nyss återbördad från havet följer dem med ögonen. Han småler för sig själv där han slänger med rågne-karna. Han stortrivs. Han är hemma.

En man har kommit hem.

J. B. Kjellgren:

Örn Räv och Hare

I den vita vintervärlden pågår en ständig kamp mellan liv och död.

Havsörnen uppe i tallkronan upptäckte plötsligt haren som satt nere vid gärdesgården och försökte blåsa värme mellan tassarna. — Den jättestora fågeln lyfte långsamt och majestätiskt. Vinden brusade i örnens starka vingfjädrar. Den tog en väldig sväng, först över den tillfrusna havsfjärden och sedan in över land. Örnens cirkel skar tillslut tvärs över gärdesgården. Haren tryckte sig djupare ner i snön. De långa öronen strök han bakåt, tätt utefter ryggen. — Örnen vilade på utbredda vingar, fortsatte bort. Han tycktes inte ha sett sitt byte. — Den stora fågeln kom emellertid tillbaka. Nu slog örnen efter den tryckande haren. Det var som om en levande torped hade slungats uppifrån skyn och neråt marken. I ett par väldiga språng försökte jösse sätta sig i säkerhet inne i den närmaste grandungen. Havsörnen svepte med sina breda vingar tätt utefter snötäcket. Den väldiga fågeln kom störtande med sådan brådska att han var nära att tumla överända och bli liggande på rygg. Han slog huvudet i gärdesgården. Det var ett kraftigt slag. Örnen tycktes bli alldeles vimmelkantig. Först i allra sista ögonblicket lyckades han få så mycket luft under vingarna att han kunde höja sig från marken.

Inne i granskogsdungen strök räven omkring i sin gräsprängda vinterpäls. Mickel räv var både utsvulten och missbelåten. Ty på sista tiden hade han inte haft annan proviant att tillgå än några myrstackar. Och slicka myror är inte mycket mat för en räv när hungern slitit i inälvorna.

Just då kom haren brådstörtat inrusande bland buskarna. Jösses öron låg bakåtstrukna och rädslan lyste ur hans ögon. De två dödsfienderna stod plötsligt mitt framför varandra.

För en gångs skull i sitt växlingsrika liv, blev mickel räv så häpen och förvånad att han inte hann huka sig till språng.

Haren hade emellertid förskräckelsen i blodet. Han snurrade ögonblickligen runt och störtade ut ur buskarna. Det skedde med en otrolig brådska. — Mickel räv hann knappast få ut tungan och slicka sig om sin spetsiga nos. Han såg snopen ut. Men han stod beskedligt kvar där han var, ty han förstod att det var lönlöst att försöka uppta någon tävlan med den flyende haren. — Jösse hade alltför långa ben, det visste räven genom mångårig och bitter erfarenhet.

Men havsörnen hade redan något sänär hunnit hämta sig efter sammanstötningen med gärdesgården. Då fick han återigen se haren komma snurrande som ett grått nystan över snön.

Örnen satte genast fart efter den flyende jösse. Med väldiga svepande vingslag knappade fågeln in på avståndet.

Men trots att haren flydde i blind förskräckelse för räven uppmärksammade han genast den nya hiskliga faran ovanifrån. Just då örnen skulle slå ner på sitt byte, gjorde jösse ett jättesprång åt sidan. Därefter vände han blixtnabbt och fortsatte i trubbig vinkel till det spår han nyss hade följt.

Mickel räv, som borta i skogsbrynet uppmärksamt hade följt händelseutvecklingen, såg genast att han hade en chans att genskjuta jösse och fånga honom i sitt eget gap.

Havsörnen hade emellertid ännu ingen tanke på att uppges jakten.

Efter ett halvt dussin kraftiga vingslag hade han återigen hunnit upp det flyende bytet. Denna gång hann inte jösse göra något avsprång för att undgå sin förföljare.

Örnen slog ner från ovan och grep sitt byte i nackskinnets med utspärrade klor. Det var ett kraftigt grepp. Haren skrek

på det jämmerliga sätt som endast en dödsförskräckt hare kan skrika.

Men nu kom mickel räv ut ur skogen. Han var både rädd och hungrig.

Trots rädslan kunde han inte låta bli att smyga tätt intill skådesplatsen. Hungern var starkare än rädslan.

Örnen satt på haren med halvt utbredda vingar.

Räven smög ännu längre fram med buken släpande i snön. Kanske det kunde bli ett stycke över åt honom också. Harkött torde smaka särskilt läckert ovanpå all den förskräckliga myrdieten. Myrorna smakade surt. Men haren var söt och god. Saliven började rinna om rävens tänder.

Innan örnen hunnit hugga sin kraftiga näbb i harens nacke upptäckte han räven bakom sin rygg. Denne hade kommit ändå närmare, försiktigt krypande utefter snön.

Med halvt utbredda vingar vände sig örnen om och väste ilsket och varnande. — Men mickel räv bara fortsatte att smyga i korta försiktiga krokare. — Hens små spetsiga öron stod rakt upp. Den känsliga nosen vädrade ivrigt. Ögonen lyste. Den gråsprängda svansen släpade tjock som en bolster över snön.

Räven var rädd. Men hungern gjorde honom djärv och hänsynslös.

Den stora fågeln tycktes bli alltmera irriterad av den objudna gästens närvaro. Han var inte riktigt säker på vad som egentligen kunde väntas från det krypande djurets sida. — Plötsligt gick örnen till anfall. Han släppte haren och tog ett par stora jämfotahopp mot inkräktaren.

Haren försökte genast sätta sig i säkerhet. Men han hade hunnit bli riktigt ordentligt omruskad i örnens klor. Han reste sig upp och ramlade omkull. Han reste sig igen och raglade omkring i sicksack.

Väsande av ilska och hotfullt skakande sina väldiga vingar tog örnen ännu ett par jämfotahopp närmare räven för att jaga bort honom från platsen. Örnen ville vara ensam om kalaset på det nyfångade bytet.

Men mickel räv såg genast sin chans. Snabbt som tanken smet han i en snäv båge förbi den farliga fågeln. Han högg den huvudyra haren och satte av i långa språng mot granskogsdungen.

Detta ville däremot inte havsörnen.

Innan räven hunnit fram till den skyddande skogen och sökt säkerhet under de lågt hängande grangrenarna, hade den stora fågeln återigen fått luft under vingarna. Med ett par väldiga svep hann han upp den flyende fräcka rövaren. Örnens ögon lyste gula av vrede. Han fällde rakt ner med utspärrade klor. Örnen hade siktat på haren som hängde i rävgapet. Men han hamnade i stället på rävens rygg. Räven föll omkull och rullade runt under det våldsamma slaget. I förskräckelsen släppte han haren. Örnen slog med sina hårda vingar runt rävens huvud. Räven skällde och skrek. Han låg nu hopkrupen på rygg i snön och rev ifrån sig så gott han kunde med sina trubbiga klor. De vita tänderna glänste sylvassa i det gläfsande gapet.

Jösse hade under några sekunder legat liksom bedövad när han släpptes loss ur rävgapet. Men hans domning varade bara ett par ögonblick. Han kvicknade till och reste sig upp. Han hade lite svårt att gå. Han struttade och for och flög omkull. Men plötsligt reste han sig och var fullständigt frisk. Han flög i väg som ett grått nystan tvärs över snöfältet rakt in i granskogsdungen.

Allt är sig likt (Forts. fr. sid. 18.)

som det skulle vara. Hon gick uppför de nötta brostenarna, kände på dörren, den var olåst. Sakta steg hon in.

Då hon öppnade stugdörren vände han sig om. Han satt vid fönsterbordet, där hon suttit så länge och talat med honom. Han satt och drack kaffe. Hade gjort eld i spiseln och sopat golvet. Han såg glad ut då hon öppnade dörren och steg in.

— Vad gammal mor har blivit, sade han.

— Du är dig lik, sade hon. Litet tunnare hår bara.

— Jag ville inte besvära någon, sent som jag kom, sade han litet urskuldande. Jag visste hur man kunde öppna dörren.

Hon satte sig och betraktade honom med sina gammalgra ögon. Valdemar såg sig frågande omkring.

— Och far?

— Han är borta, sade hon. Men tänk inte på det nu. Huvudsaken du är tillbaka. Det är längesedan du gav dig iväg — och ändå som det var i går.

— Ja, mumlade han. Som i går. Allt är sig likt.

Sam (Forts. fr. sid. 19.)

På morgonen hade Sam något ärende ut på däck. Han råkade tappa en av de gamla nerkippade tofflor han alltid tassade i. I högsta grad upprörd kom han störtande in i köket och ropade:

— Det bränns på däck, det är något vitt som bränns!

Och när han såg vattnet frysa till blev han alldeles ifrån sig, och trodde att vi aldrig skulle komma tillbaka till Lagos igen.

Sam köpte sig en bekväm hopfällbar tältstol som minne av sin Europaresa. Sämre minne kunde han fått med sig, ty vår världsdels civilisation har sannerligen inte så mycket gott att bjuda ett naturbarn på.

Jag tänker allt ibland på Sam. Han bör vara en trettio års man nu. Kanske är han hövding för sin stam nu. Kanske sitter han i sin tältstol och avkunnar mer eller mindre visa domar. Vem vet?

Stoker.

Först när det var försent upptäckte örnen och räven att det byte de kappats om, hade passat på och försvinna.

Havsörnen släppte sitt klotag i den skrikande och illaluktande räven. Den stora fågeln flög med ett par mäktiga vingslag upp till utkiksplatsen i översta tallkronan. Där satte han sig att putsa fjädrarna så gott han kunde. Den dödsförskräckta räven hade överöst honom med stinkande lort.

Mickel räv, illa tilltygad och hårdhänt hanterad, reste sig upp och smög sin väg längs närmaste dike. Nu hade han lärt sig att man ej skall lägga sig i leken då en örn är ute på jaktstigen.

Haren hade förlängesen försvunnit från det farliga grannskapet. — Huvudyr och mörbultad av både örnen och räven, satt han nu inkrupen under ett rotvalv och försökte blåsa lite värme mellan framtassarna

Att ligga . . . (Forts. fr. sid. 10)

några värdeomdömen. Men jag har konstaterat, att för många patienter på våra sjukhus består den andliga födan under en kanske årslång sjukdom av en fem, sex s. k. kolorerade tidskrifter i veckan och så då och då någon deckare eller annan s. k. "skarp bok". Vad som menas med skarp bok, skall jag inte gå närmare in på. Men jag är övertygad om att om några av våra mer framträdande författare visste hur uppskattade de är av förströelseläsarna och varpå denna uppskattning grundar sig, så skulle de inte känna sig enbart smickrade.

Nu är det ju så att det har sina sidor att studera på en allmän sal. Studier kräver lugn och ro och salen är inget studierum. Böcker kräver också ett större utrymme än ett litet nattduksbord kan erbjuda. Att en och annan förstående överläkare låter förse sjuksalarna med bokhyllor är alltid en hjälp. Lämpliga bokstöd för den svårt sjuke är ett önskemål. Särskilt i dessa tider kan det vara besvärligt att nödgas välja böckerna efter deras vikt, rent materiellt sett. Det bästa bokstöd jag sett hade modern till en svårt sjuk patient snickrat ihop av några smala träribbor. Det var både lätt och bekvämt.

Den största svårigheten ligger dock för den sjuke som vill ägna sig åt läsning utan att vara litterär specialist, i det överflödets bekymmer som den allt stridare framforsande bokfloden utgör. Hur skall man få någon översikt? Hur skall man finna en linje för sin läsning? Ibland har jag legat och önskat att en eller annan förstående bokkännare skulle vilja just för de sjuka ställa samman ett antal representativa verk ur de sista årtiondenas litteratur och skriva en introducerande kommentar; inte för vidlyftigt och inte för exklusivt i fråga om bokval, då sjukhusbibliotekens resurser med nödvändighet är begränsade. Man kunde ju tänka sig några romanserier och någon lyrikserie till att börja med. Jag tror att sådana handledningar skulle hälsas med tacksamhet. Det är inte så lätt att på egen hand finna kungsådran mellan bokflödets virvlar och sandbankar. Och läsning utan plan känns i allmänhet meningslös och olustbetonad efter någon tid.

Så har vi ju radion. På de flesta sjukhus torde nu finnas installerad en centralradio med lurar vid sängplatserna. Och det lyssnas säkert rätt mycket, fast kanske inte så mycket, som man är benägen att föreställa sig, innan man haft tillfälle att konstatera det. Radion är dock ovärderlig för den sjuke, inte minst som nyhetsförmedlare, och orkar man inte lyssna på något annat, så känns det vanligen ändå som en vila att ligga och höra vacker och uppmuntrande musik. Nackdelar är, att det sällan är störningsfritt på en allmän sal, vartill kommer att anläggningarna inte alltid är av högsta klass. Men personligen vill jag uttrycka min stora tacksamhet för radion under de långa tidrymder jag legat till sängs, och de fyra jular jag tillbragt på sjukbädden skulle ha varit åtskilligt dystrare om inte radion funnits. Den återknyter kontakten med livet och människorna därute, den skänker glädje och skönhet, kunskaper och upplevelser av de mest skiftande slag åt den som bundits vid sjuksängen. Och på så sätt förjagar den ensamhetskänslor och missmod.

Men det finns ju annat att göra än att höra på radio, läsa eller förströ sig på ett eller annat sätt. Ofta ligger man bara och samtalar. Om dagens småhändelser, om vad överläkaren gjort och sagt på rondan, om resdagar och förändringar av

skilda slag. Det diskuteras mycket och lidelsefullt på sjuksalarna i de mest skilda ämnen från lämpligaste sättet att halstra abborre i glöd och att umgås med näbbmöss i en timmerkoja till problemen om viljans frihet och helbräddagörelsen genom tron. Striden kan stundom bli ganska bitter. Det händer någon gång att obotlig fiendskap kan uppstå. Det är nästan farligare än att blanda gift i maten. Stämningen blir tryckt och tung och irritationen olidlig genom tvånget att vistas i samma rum dygnet runt. Om en läkare eller en sjuksyster märker att en dylik schism uppstått, bör de göra allt de förmår för att bilägga den eller också skilja parterna åt genom att flytta dem på olika salar.

Man får ibland frågan: Vilket tycker du är bäst, att ligga på sal eller att ligga på enskilt eller halvenskilt rum? Det går ju inte att svara på så där utan vidare, därför att de olika typerna har sina företrädare och nackdelar, även helt bortsett från den ekonomiska sidan. Själv har jag provat alla tre formerna, även om den alldeles ojämförligt längsta tiden förflutit på allmän sal. Och jag skulle vilja säga, att för den som önskar mer lugn och ro, är de enskilda formerna helt naturligt att föredra, men att salen skänker mer omväxling och därtill glädjen av ett gott kamratskap. Jag syftar då på salar av måttliga dimensioner med högst sex patienter och inte på de ohyggliga inrättningar, som lär finnas på en del sjukhus, med tjugo patienter och mer. För den som vill studera, är det helenskilda rummet att föredra. Men det lämpar sig visst inte för alla. Det finns åtskilliga känsliga patienter, som far illa av att ligga ensamma. Bäst är nog det halvenskilda rummet, i den mån överläkare och systrar tänker på att para ihop sina patienter med någon omsorg, vad beträffar ålder och sannolika intressen, helst också sjukdomsbildens art. Nu är det ju så — tyvärr skulle jag vilja säga — att frågan om en patient skall ligga på enskilt rum eller på sal, bestämmas av ekonomiska faktorer. Säkert är det många gånger som en läkare skulle vilja låta åtskilliga av sina salspatienter byta plats med dem på de enskilda rummen, inte minst av medicinska skäl. Men det kan han inte göra något åt. Man frågar sig, om det inte vore lyckligare, om överläkaren finge bestämma över fördelningen av rums- och salsplatser. Jag erkänner dock gärna, att problemet är svårt och har många sidor, inte minst av social natur, och att social rättvisa inte nås med att frågan angripes enbart från en sida. Men nog sved det åtminstone i mig, när en av mina kamrater låg och grät tyst för sig själv en kväll, och jag visste att det berodde på att han samma dag återkommit från det isoleringsrum, dit han flyttats, när sjukdomen sett ut att ta en hotande vändning. Nu var han bättre, men han var en känslig natur och hade svårt att finna sig till rätta på salen. Ett knappt halvår senare var han död, och nog hade det varit roligt, om han fått ha den frid omkring sig, som han längtade efter de sista månaderna han levde.

När man har legat länge på ett sjukhus, så är det nog ofta så att det är ett och annat, som man tycker kunde vara annorlunda, och som man skulle vilja önska sig för sin och sina kamraters räkning. Matbrickor t. ex., så att man slipper sitta och balansera med tallrikarna i sängen eller ligga halvt lutad över ena armbågen och äta på det minimala nattduksbordet. Det finns ju nymoderna bord med utdragbara brickor och finesser, men här talas inte om de nyutrustade mönsteranstalterna. En annan sak som vore bra, vore uppvärmbara matvagnar, som hölle maten varm under utdelningen. Har man dålig aptit, blir den inte bättre av att man får maten

halvljud med några klickar stelnad sås till. Detta är väl brister som är avhjälpta på många håll, men ett påpekande kan kanske vara på sin plats.

Det som man kanske saknar mest, när man legat till sängs något år, är naturen. Människor händer det att man träffar mer, än man har lust till. Det kan kännas på att under årtal aldrig någonsin vara helt ensam. Men det man kan längta intensivt efter, det är att ännu en gång få känna årstidernas andedräkt svepa omkring sig. Även på ett sanatorium, där fönsterna står öppna dygnet runt, är det en märkvärdig skillnad mellan luften inomhus och ute. Ibland har jag fantiserat om att sjukhusen skulle ha sådana där små elektriskt drivna vagnar, i vilka de som legat länge skulle kunna skjutsas omkring på promenadvägarna, när tillståndet det kunde tillåta. Det skulle säkert lätta upp tillvaron ibland. Själv har jag ett gott minne av en sommar, då mina kamrater, som gick uppe, bar till mig blommor, som jag kunde ligga i sängen och examinera, så gott det gick med tillhjälp av en flora och bortglömda skolkunskaper. På så sätt fick jag följa naturens gång på ett ganska detaljerat sätt. Och jag kan knappast beskriva, hur glad jag blev, när syster en dag bar till mig en lång och föga vacker, obehagligt luktande växt, som jag aldrig sett förut, men som jag så småningom lyckades ge namn. Det var flenörten, *Scrophularia nodosa*, som är rar i trakten. Nu står den mitt hjärta närmast av alla blommor, och det gissar jag på goda grunder att jag är tämligen ensam om. Men när jag vid samma tid inte utan avund läste om Sten Selanders botaniska vandring till Virihaure och hans upptäckt av *Potentilla emarginata*, tror jag att jag förstod, hur han kände det.

En sak som borde finnas på varje sjukhus, där människor nödgas vistas under någon längre tid, är en tandläkarutrustning, så pass att någon tandläkare i trakten skall kunna resa dit och företa reparationer. I det sammanhanget kan jag inte annat än ondgöra mig över en episod, som jag var med om på ett sjukhus, där det då fanns möjligheter att laga tänderna. En av mina kamrater fick av tandläkaren ett kostnadsförslag över de nödvändigaste reparationerna. Han skickade in förslaget, som inte gick upp till någon större summa, till den kommun som betalade för honom och begärde ett anslag till tandlagning. Men han fick avslag med den egenomliga motiveringen, att lagningen inte skulle bli till någon varaktig nytta. Om man räknade med att vederbörande inte hade så stora utsikter att klara sig igenom sjukdomen — han dog mycket riktigt ett knappt år senare — eller om man med varaktiga reparationer endast menade insättandet av löständer, vill jag inte yttra mig om. Men jag tyckte inte att det var vare sig mänskligt eller kristligt resonerat. Och det gav prov på en av de nackdelar, som vidlåda systemet, att kommunen betalar sjukvårdskostnaderna, ett system som i varje fall när det gäller långvarig sjukdom borde slopas. I stället borde ett centralt statligt organ överta dessa kostnader.

Jag skall inte säga många ord om förhållandet mellan sjuka och friska. Det är ofta debatterat och har även varit på tal i radio. En gammal god regel, som inte kan understrykas för starkt är, att om man inte kan glädja eller uppmuntra den sjuke, så bör man hellre vara tyst än säga något som kan slå ner hans mod. Trots att detta borde vara känt av alla, så handlar långt ifrån alla därefter. Eller vad sägs t. ex. om den dam, som först konstaterade, att jag såg mycket fet och välmående ut och sedan i samma andedrag förklarade, att hennes käre kusin Olle, som lidit av samma

sjukdom, såg precis lika tjock och duktig ut när hon såg honom sista gången. "Och tänk ändå dog han tre dar senare. Det var verkligen så sorgligt och så oväntat", sa den rara besökerskan och klämde en tår i ögonvrån, medan jag låg och trevade efter något lämpligt att kasta i huvet på henne. Tyvärr segrade en god uppfostran över en bättre impuls. Lyckligtvis hör dylika upplevelser till undantagen, fast de nog förekommer oftare än man tror. Att visa verklig takt mot en sjuk människa är mycket, mycket svårt och kräver djup förståelse för den sjukas situation och ett medkännande och osjälviskt sinnelag. Det är så förklarligt, att en besökare, som i all vänlig välmening och omissstänksamhet kommer dragande med en mastig gräddtårta till en febrande och aptitlös anförvant, inte kan låta bli att under välmående och demonstrativa smackingar tala om hur verkligt god den är och inte kan låta bli att visa sig litet stött över att den borskämda sjuklingen inte vill ha en ordentlig smakbit till eftermiddagskaffet. Sådana gånger sättes taktkänsla och förmåga till inlevelse på prov. Det vore också bra, om de friska inte ville vänta sig svar och tack för sina brev och skickningar till sina sjuka vänner. Ofta bär det emot mycket starkt för den sjuke att skriva, inte minst därför att självbevaredriften avhåller honom från att skriva om sjukdomen, och något annat tycker han sig inte uppleva, och dessutom vet han, att det är hans tillstånd som hans vänner är intresserade av. Dessa blir å sin sida lätt stötta över att inte få höra något ifrån sin sjuke vän och så brister kontakten. Och den sjuke blir mer isolerad än nödvändigt. Det händer att det är rätt beklämmande att jämföra de brevpäckar och blomsteruppsatser, som dagligen anländer i början av en svår sjukdom, med vad som finns kvar av åtanke en eller annan månad senare. Och ändå är det både naturligt och förklarligt att det måste gå så. Och får jag döma efter egen erfarenhet, så är det nog i allmänhet de friska som har större anledning att klaga över att bli försummade än de sjuka, fast de sjuka å sin sida kanske är mer ursäktade. Men det är det ju inte så lätt för den andra parten att veta om.

Om man säger åt en god vän, som själv just aldrig provat på att ligga sjuk, att man legat till sänge i feber under ett par tre år i sträck, vilket naturligtvis inte är så förskräckligt lång tid om man ser det ur något slags rekordsynvinkel, så får man ofta en halvt tvivlande blick och en fråga, hur något sådant över huvud taget är möjligt att uthärda utan att bli tokig. Och ändå är den enkla sanningen, att det inte alls är någon större konst. Skaffar man sig bara något att göra, helst något nyttigt, så går tiden i allmänhet mycket fort. Och arbetsmöjligheter finns nästan alltid. Ett mål har man ju också hela tiden för ögonen: att försöka i möjligaste mån återvinna hälsa och krafter, och att med alla medel göra det bästa av en svår situation, att aldrig låta sig knäckas av ett hårt öde. Med ett arbete och ett mål för ögonen kan tillvaron aldrig bli outhärdlig. Långt därifrån. Därför går också tiden på sjukbädden ganska fort, bara väl de första veckornas eller kanske månadernas upprors känslor fått tid att lugna sig. Då är ofta konvalescentåren svårare att komma igenom. Finns det något som jag av hjärtat skulle vilja önska var och en som nödgas tillbringa en längre tid som sjuk, så är det att han skall finna ett arbete, som intresserar och gläder honom och som kan bli honom och andra till nytta och glädje.

Sverige är ett utmärkt land att ligga sjuk i. Våra sjukhus står på en hög nivå och läkare och sjuksystrar är skickliga

Jöns Petter . . . (Forts. fr. sid. 21.)

nedgången också i ena hörnan. Annars var golvytan ren från både lösa och fasta föremål.

Här, tänkte Jöns Petter, måtte det väl gå att åka cykel, här är ju stor plats, inga backar och det bästa av allt, inga kärringar och lea ungar som står och flinar när det går galet.

Här uppe i ensamheten utövade Jöns Petter den ädla cykelsporten hela vintern utan missöden. Så en dag frampå vårsidan, när Jöns Petter var uppe på vinden och tog en av sina lektioner innan debuten skulle ske på Sveriges fria landsvägar, tänkte han: — Om jag nu möter barnmorskan måste jag kunna lyfta på hatten, men det har jag inte försökt.

Nu föreställer sig Jöns Petter att skorstenspipan mitt på golvet är barnmorskan, så börjar han åka runt densamma under livligt lyftande på hatten. Så åker gamle Jöns Petter omkring däruppe i allt större svängar, medan tankarna kretsas omkring hans kära barnmorska.

Han märker inte att han sakta men säkert närmar sig trappnedgången.

— Och så ett tu tre, åker han utför densamma, sirligt lyftande på hatten åt skorstenspipan. Denna åktur blev inte så lång, den slutade nere i förstugan bland mjölkspannar, sopkvarstar och gamla träskor.

Jöns Petters gamla hushållerska, som var kristligt sinnad och därtill lomhörd, tyckte sig, där hon gick i köket, som om hon hört bruset av stora vatten. Hon trodde det var domens dag som var kommen, men det var ju bara Jöns Petter som kom ner från vinden. Vår vän slapp inte undan så lindrigt denna gång, en bruten arm och ett fult sår i pannan blev följderna av den åkturen.

Cykeln övergav Jöns Petter för alltid, och cykelhandlaren talde han aldrig se. Barnmorskan fick han inte, för henne var det en annan som tog, men det är ju en annan historia.

och väl utbildade. Någon större mannamån görs inte heller mellan de olika lottade medlemmarna i samhället. Den som ligger på allmän sal med vården betalad av kommunen kan bli vårdad av skickliga specialister och opererad av de mest framstående kirurger, som om han varit en förmögen man och haft råd att betala dryga honorar. Jag tror att detta förhållande är, om inte enastående, så dock ganska sällsynt ute i världen.

Det viktigaste på ett sjukhus är dock inte utrustningen. Det är den anda som råder bland dess befattningshavare. Och där kan det enklaste biträde spela större roll för trivseln på en sal än vad överläkaren någonsin förmår. Men i allmänhet är det nog så att cheferna anger tonen på de inrättningar som de förestår. Är tonen från högste chefen snäsigt i umgänget med underläkare och systrar, så smittar det gärna av sig hela vägen neråt och till sist blir det patienterna som blir de i dubbel bemärkelse lidande. Glädje, godhet, vänlighet från och bland dem som sköter honom, det är den bästa medicin för en sjukling. Han måste få känna, att han är en människa bland människor. Med fullt förtroende måste han kunna vända sig med alla sina problem

Alla värnpliktiga skärmfotograferas. Inom sjukvårdsförvaltningen håller man f. n. på att organisera tbc-och röntgendetaljen. Avsikten är att alla värnpliktiga skall skärmbildsundersökas såväl vid inskrivningarna som i samband med inryckningarna.

De erfarenheter, som vunnits under de hittills anordnade skärmbildsundersökningarna, ha påvisat den utomordentliga betydelsen av att dessa undersökningar planerligt utsträckas att omfatta samtliga 25 inskrivningsområden. Detta väntas ske i samband med inskrivningsförrättningarna i februari 1947. Då organisationsarbetet inte hinner bli avslutat före sommaren 1946, kommer man vid nästa års inskrivningar att begränsa försöksverksamheten till mellan en och sju inskrivningsområden.

Godtas det program som sålunda skisseras, skulle antalet undersökningar komma att uppgå till omkring 100,000 pr år, av vilka 20,000 skulle utgöras av undersökningar, föranledda av utbrutna epidemier. En så omfattande verksamhet kräver en betydande ökning av tillgången på röntgenteknici. Sjukvårdsförvaltningen har också för avsikt att till höstrikdagen inkomma med begäran om anslag till anställande och utbildning av civila röntgenteknici för skärmbildsundersökningarna.

Det planerade tbc-sjukhuset i Nyland. Västernorrlands läns landstings framställan om statsbidrag för inrättandet av en tuberkulossjukvårdsanstalt i en fastighet i Nyland för tbc-sjuka inom Ytterlännäs har av regeringen lämnats utan åtgärd med hänsyn till de av byggnadsstyrelsen framställda väl befogade anmärkningarna mot tbc-avdelningen. Då emellertid behovet av vårdplatser inom länet är stort och avdelningen trots sina brister måste anses fylla ett behov har styrelsen för avsikt att efter avsyning ta upp frågan om beviljande av statsbidrag till driften av anstalten.

till dem som har hand om hans vård. Det är otäckt att stundom märka, hur en fullständig rangrullementalitet kan smyga sig in i ett sjukhus, där sjuklingarna ligger som meniga, biträdena går omkring som korpraler, systrarna som kompanichefer och överläkaren tronar i det allra heligaste som fruktad överste för regementet. Detta kommer dock säkert allt mer för varje år som går att höra till sällsyntheterna. Idealet kan ju aldrig nås i denna ofullkomliga värld. Och om ett och annat i det som här sagts förefaller kritiskt, så beror det på att det är bristerna, som alltid märks bäst. Det brukar också vara kverulanterna som hörs längst. Men till dem vill jag långt ifrån sälla mig. Har man legat sjuk under några år i detta land, så är man djupt och uppriktigt tacksam över de storartade resultat, som här nåtts på sjukvårdens område. Vad som utträttats under de sista trettio, fyrtio åren är värt den största beundran. Och stor tacksamhet är den skyldig samhället, som fått komma i åtnjutande av denna dess ömvårdnad om den enskilde. Denna tacksamhet gäller dessutom — och inte minst — dem som ägnat sina liv åt vården av de sjuka.

Gott Nytt År 1946 tillönskas av

STOCKHOLM:

Andersson, Nils V., Pålsvuaruaffär, Hamngatan 36.
Anzén, Georg, Läkare, Götgatan 15.
Arfvedssons Konsthandel, Birger Jarlsgatan 7.
Aromatic, Industri AB, Stureplan 19.
van Berkels Patent, AB, Kungsgatan 72.
Bjerlöv, Herbert, Läkare, N. Mälärstrand 72.
Blidberg & Pählman, AB, Rådmanngatan 56.
Blåsjo, Gustaf, Metalltryckeri, Tork. Knutssonsgat. 20.
Brenner, Sam, Järnaffär, S:t Eriksgatan 94.
Bretz-Lydid, Ellen, Tandläkare, Essinge Högväg 44.
Byrenius, Gustaf, AB, Birger Jarlsgatan 32.
Byströms Pålsvuaruaffär, Götgatan 29.
Caféet, Adolf Fredriks Kyrkogata 9 A.
Cederholm, Nils, Skorstensfejaremästare, Skulptör-
vägen 15, Johanneshov.
Cederlöf, Eric, AB, Järnhandel, Humlegårdsgatan 12.
Centralbadets Tvättinrättning, AB, Holländaregat. 9 B.
CTC, AB, Nybrokajen 7.
Drougge, Adolf, Läkare, Liljeholmsvägen 8.
Edin & Ström, AB, Pålsvavar, Fredsgatan 3.
Elema AB, Kungsgatan 34.
Ellena, Päl & Damkonfektion, Drottningholmsväg. 12.
Engström, Gunnar, Tandläkare, Birger Jarlsgatan 44.
Eriksson, H. P., Skinnvaru AB, Regeringsgatan 17.
Eriksson, Herman, AB, Torsgatan 47.
Eriksson, Karin, Livsmedelsaffär, Luxgatan 1—3.
Erma, Kem. Tekn. Fabrik, Kammakaregatan 5.
Ervaeus, Erik, Läkare, Kyrkogårdsvägen 4, Enskede.
Fiskaffären, S. Olsson, Fleminggatan 101.
Folke & Co., AB, Nybrogatan 3.
Frenckner, Paul, Läkare, Karlavägen 41.
Förbundsexpeditionen, Kocksgatan 15.
Föreningen för Lungsjuka i Stockholm (FLIS).
Gustafsson, A. C., AB, Kungsgatan 16—18.
Hector, Stefan, Tandläkare, Kungsgatan 70.
Hector & Co., AB, Drottninggatan 17.
von Heideman, Eva, Tandläkare, Östermalmstorg 5.
Hennix, Rudolf, Läkare, N. Mälärstrand 26.
Holmgren, Gustaf, Skorstensfejaremästare, Karlbergs-
vägen 22.
Håkansson, Einar, Läkare, Högbergsgatan 40.
Johansson, Axel, Körsnär, Västerlånggatan 60.
Jonsson, Ax. V., Stadsmäklare, Hornsgatan 26.
Jäderholm, K. Bruno, Läkare, Hermelinsstigen 11.
Kaféet, Barnhusgatan 6.
Kinocentralen, AB, Drottninggatan 47.
Lavass, M. G. & A. Rundkvist, Hornsgatan 176 o. 144.
Leja Magasinet, Norrmalmstorg.
Lennstrands Billackering, Frejgatan 3.
Lind, Tore, Läkare, Hornsgatan 1.
Lindeen, S., Pålsvarufirma, Drottninggatan 12.
Livsmedelscentrum, Vasagatan 23.
Ljungqvist, August, Urmakeri, Beridarebangat. 23 A.
Lundin & Törnberg, Pålsvuaruaffär, Mäst. Samuelsg. 12.
Lundqvist, G. F., Skorstensfejaremästare, Stråket 3,
Råsunda.
Löfgren, Gunnar, Tandläkare, Arsenalsgatan 4.
Lövträbolaget, Norrtullsgatan 20.

Margareta Hushållsskola, Norrmalmstorg 1.
Munters Industri AB, Norr Mälärstrand 56.
Möller & Co., AB, Asögatan 142.
Nordstrand, H., Pålsvuaruaffär, Storgatan 11 och 12.
Odenkrantz, G., Läkare, Bragevägen 9—11.
Orell, Svante, Doc., överläkare, S:t Görans Sjukhus.
Otillys Konditori, Wargentingsgatan 7.
Otterby, Sigrid, Pålsvuaruaffär, S:t Eriksgatan 76.
Persson, S. P., AB, Västerlånggatan 38.
Pettersson & Mentzing, F:a, Gamla Brogatan 17.
Rosenbaum, Sven, Tandläkare, Stureplan 19.
Rossander, Gunhild, Läkare, Hornsgatan 64 A.
Rudoffs Bilverkstad, Slussen.
Röjdmark, Oscar, Läkare, Upplandsgatan 50.
Sandahls Pålsvuaruaffär, Humlegårdsgatan 17.
S:t Görans Patienters Understödsförening.
Schubert & Son, AB, Grevturegatan 29.
Schyldt, C. A., Elektro-finmek. verkst., Norrtullsg. 65.
Schneider, J., AB, Västmannagatan 1.
Stockholms Pantförsäljning, Mälartorget 15 och 17,
Trievaldsgränd 2.
Svensk Engelska Skrädderiet, AB, Drottninggatan 64.
Söderby Patienters Understödsförening, Söderby Sjuk-
hus, Uttran.
Wagner, Sigr., Tandläkare, Sveavägen 49.
Varubelåningen, Järntorget 78.
Varubelåningen, Tunnelgatan 1 B.
Varubelåningen, Upplandsgatan 46.
Vasa Bilreparationsverkstad, Falugatan 5.
Waxholms Nya Ångfartygs AB.
Wendler, John, Revisor, Biblioteksgatan 9.
Winkler, Alice, Tandläkare, Rörstrandsgatan 9 A.
Wirströms Eftr., Konditori, St. Nygatan 13.
Åström, N., Kappaffär, Västerlånggatan 40.
Öhman, Nils, Advokat, Sveavägen 29.

STOCKHOLS OMGIVNINGAR:

Bälters Bilverkstad, Torget 3, Tureberg.
Engberg, K., Reparationsverkstad, Rönninge.
Hallmén, Carl Hugo, Skorstensfejaremästare, Värmdö-
vägen, Ektorp.
Insulander, Sten, Läkare, Djursholm.
Ohlsson, Karl, Skorstensfejaremästare, med fru, Ter-
rassvägen 9, Stocksund.
Patienternas Understödsförening, Länsanatoriet,
Uttran.
Pettersson, E., Tvätt, Fittjabro 1, Fittja.
Spånga Ved- och Brädgårdar, Spånga.
Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening.
Toreborgs Landstvätt, Handen.
Väsby San. Patienters Understödsförening, Upl. Väsby.
Zetterqvist, Margit, Tandläkare, Åkersberga.

ALUNDA:

Lundberg, E. G., Provinsialläkare.

ARVIKA:

Föreningen Enighet, Sanatoriet.

Gott Nytt År 1946 tillönskas av

AVESTA:

Freidenfelt, A., Lasarettsläkare.

AXVALL:

Patienternas Understödsförening.
St. Ekebergs sanatorium.

BORÅS:

Patientföreningen Skogsblomman.
Södra Älvsborgs läns Konvalescentförening.
Wiraeus, John, Tandläkare.

EKSJÖ:

Eksjö Sanatoriums Patientförening.

ENKÖPING:

Judells Rörledningsbolag.

ESKILSTUNA:

Brödcentralen.
Carlsson & Myrberg, AB.
Elkå, Eskilstuna Lungkonvalescenter.
Fischer, Torkel, Tandläkare.
Karlsson & Nilsson, AB.
Konsum Förening u. p. a.

ESLÖV:

Konvalescentföreningen för Tbc-lungsjuka i Eslöv med omnejd.

FALUN:

Björklund, Ake, Doktor, Högbo.
Högbo Patienters Understödsförening, Högbo.

GARPHYTTAN:

Garphyttans Patientförening.

GÄVLE:

Gävle Konvalescentförening.
Selggrens Sanatoriepaternters Understödsförening.

GÖTEBORG:

Göteborgs Lungsjukas Centralförening.
Källtorps Patienters Understödsförening.
Romanäs Patienters Förening.
Sandarnas Patienters Förening.

HALMSTAD:

Johansson, John M., Firma.
Södra Hallands sektion.

HALAHULT:

Hålahults Patienters Understödsförening.

HÄLLNAS:

Hällnäs Sanatoriums Patienters Understödsförening.

HÄLSINGBORG:

Kungshults Patientförening.

HÄRNÖSAND:

Ängermanlands Lungsjukas Konvalescentförening i Härnösand.

HÄSSLEBY:

Hässleby Patienters Understödsförening.

HÖGANÄS:

De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs.

JÖNKÖPING:

Jönköpingsortens Konvalescentförening för Tbc-sjuka.

KALMAR:

Kalmar Konvalescentförening för Lungsjuka.
Wolke, Knut, Doktor, Lasarettet.

KARLSKRONA:

Konvalescentföreningen för Tbc-lungsjuka i Blekinge län.

KILAFORS:

Wikström, E., Provinsialläkare.

KIRUNA:

Bergström, Sixten, Tandläkare.
Björn, P. O., Tandläkare.
Bäcklund, Birger, Tandläkare, Hj. Lundbohmsväg 46.
Lundström & Co., J. R., Tulegatan 37.

KOLMÄRDSSANATORIET:

Kolmårdssanatoriets Patienters Understödsförening.

KRAMFORS:

Kramfors m. o. konvalescentförening.

KRYLBO:

Hammar, G., Provinsialläkare.

KULLSVEDEN:

Solbackens Patienters Självhjälpsförening.

KÖPING:

Föreningen för lungsjuka i Västmanland.

LIDKÖPING:

Möller, Gunnar, Provinsialläkare.

LIA:

Fagereds Patienters Understödsförening.

LINKÖPING:

De Lungsjukas Förening.

LINDESBERG:

Lindesbergs T.B.C.-sjukstugas Patientförening.

LUGNET:

Kronobergs Läns Konvalescentförening.
Patienternas Handels & Understödsförening.

LULEÅ:

Med. dr Nils R. V. Gyllensvärd.
Luleå Konvalescentförening.

Gott Nytt År 1946 tillönskas av

LUND:

Dohlman, Gösta, Professor, Öronkliniken, Lasarettet, Lund.

LYCKSELE:

Konvalescentföreningen Bången.

MALMBERGET:

Burlin, Rolf, Tandläkare.
Hallén, H. V., Tandläkare.
Sundvall, H., Livsmedel.

MALMBY:

Löts Sanatoriums Patienters Understöds-kassa.
Löwenhjem, Carl, Överläkare, Löt.

MALMÖ:

Den Lungsjukes Tidning.
Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation.
Trädgård, B., Tandläkare.

MOKORSET:

Bonnert, D., Doktor.

MALILLA:

Målilla Patienters Understödsförening, Målilla Kyrkby.

NYBRO:

Nybro Konvalescentförening för lungsjuka.

NYKÖPING:

Blommenhofs Patientförening.

NYLAND:

Hammar's Patienters Handels- & Understödsförening,
Sanatoriet, Nyland.

ORUP:

Överläkare C. Fürst.
Patienternas förening Nyta & Trevnad, Sanatoriet,
Orup.

ROMANÄS:

Beskow, A., Doktor.

SALEBODA:

Furs Patienters Understödsförening.

SANDTRÄSK:

Carstensen, B., Doktor, Sanatoriet.
Sandträsk Patientförening.

SANDVIKEN:

Fredrikskullens Patientförening u. p. a.
Sandvikens Konvalescentförening.

SKELLEFTEÅ:

Västerbottens norra Konvalescentförening.

SKÖVDE:

Skaraborgs läns Konvalescentförening.

SPENSHULT:

Spenshults Patienters Understödsförening.

SUNDSVALL:

Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening.
Patienternas Understödsförening, Sundsvall.
Västernorrlands Lungsjukas Centralförening.

SVENSHÖGEN:

Svenshögens Patienters Självhjälpskassa.

SÄFFLE:

Säffle Bygdesanatorie Patientförening.

TRELLEBORG:

Cruce, Eric, Tandläkare.

ULRICEHAMN:

Sjö-Gunnarsbo Patienters Understödsförening.

UMEÅ:

Lövsta Konvalescentförening.
Moraeus, Björn, Leg. Läkare, Kungsgatan 81.

UPPSALA:

Centralsanatoriets Patienters Understödsförening.
Uppsala Läns Konvalescentförening.
Vattholma Sanatoriums Patientförening.

VARBERG:

Sanatoriet Apelviksstrand, Patientföreningen.
Varbergs sektion av Hallands Läns Förening för Lung-
Tuberkuloskonvalescenter.

VÄNERSBORG:

Norra Älvsborgs Konvalescentförening.

VÄRNAMO:

Värnamoortens Konvalescentförening för TBC-sjuka.

VÄSTERÅS:

Föreningen för lungsjuka i Västmanland.
Skogsfjällets patienters understödsfond.
Werthén, Gösta, Tandläkare.

ÄLVKARLEÖ:

Älvkarleö Tbc-Sjukstugas Patientförening.

ÖREBRO:

Örebro läns Patientförening.

ÖRNSKÖLDSVIK:

Norra Ångermanlands Konvalescentförening.

ÖSTERSUND:

Sollidens Patienters Understödsförening.

ÖSTERÅS:

Föreningen Faxbruset, Nordhem.

ÖSTERÅSEN:

Dahlstedt, Helge, Doktor.
Österåsens Patientförening.

ÖVERTORNEÅ:

Föreningen Nyta & Nöje, Sanatoriet, Övertorneå.

Att göra understödstagare...

(Forts. fr. sid. 8.)

tillfredsställande. Detta därför att den gör fattigvårdsarbetet i hög grad inriktat på att lämna understöd till större eller mindre belopp och i övrigt ingenting göra. Understöd och sysslolöshet är vad de hjälpbehövande i allmänhet bjuds och jag skulle vilja påstå att detta är ett dåligt botemedel i de allra flesta fall.

Hr Lind berättade glimtar från gamla — lyckligtvis svunna — tider, då en kommun auktionerade bort sina fattiga till lägstbjudande, då åldriga makar placerades den ena i ena och den andra i en annan ända av en by eller socken och då bortauktionerade barn kunde råka få en "vård" som hade ytterst litet med detta ord att skaffa. Och hur i socknens fattigstuga, som ofta var en av de sämsta byggnaderna i kommunen, samlades alla möjliga människor, gamla och unga, män och kvinnor, kroppsligt sjuka och sinnessjuka, och hur dessa fingo klara sig själva utan någon närmare tillsyn från kommunens sida. Och fastslog att det var dessa missförhållanden från den gamla fattigvårdslagens tid som — trots att humaniteten i dag sätter sin prägel på verksamheten i långt högre grad än förr — skapat så stark ovilja mot all fattigvård.

Talaren framhöll i fortsättningen att nu gällande lags 36 och 37 paragrafer utgöra en mycket god tillgång då det i den förra står att fattigvårdsarbetet bör inriktas på att lämna hjälp i sådan form, att den hjälpbehövande kan klara sig själv och de sina, alltså skall man inrikta sig på att ge effektiv hjälp till självhjälp. Och i 37:e paragrafen heter det, att man också bör vidtaga åtgärder för att förebygga framtida fattigvårdsbehov. Härigenom har samhället möjligheter att hjälpa alla arbetsoförmögna och att bringa effektiv hjälp i vilket nödläge som helst, men det är just på förut nämnda punkt om understöd och sysslolöshet som en bättre tolkning av bestämmelserna bör komma till stånd. Vilket också kan ske genom undvikande av schablonmässighet och större omvårdnad av varje enskilt fall. Här skola läkare och kuratorer arbeta hand i hand för att finna lämplig sysselsättning för den hjälpsökande så att denne åter kan kopplas in som en produktiv kugge i samhällsmaskineriet. Vilket i längden skulle vara till största fördel, icke endast för de hjälpsökande utan även för samhället i dess helhet.

— Visst ha vi byggt upp en i många avseenden effektiv socialvård, men vi kunna också vara överens om att den ännu — sådan den i dag är utformad — är vidhäftad med stora brister som måste bort. Vi kunna nog enas om, att vi ännu icke kommit upp i kultursamhällets högsta våning. Kanske ser man allt för mycket till penningen och allt för litet till den enskilda människan. Men i ett verkligt humant samhälle måste människan vara förmer än penningen, slutade hr Lind.

De lungsjuka förvänta resultat av 1939 års utredning.

Som siste föredragshållare framträdde De Lungsjukas Riksförbunds ordförande, Erik Frithiof. Efter att ha redogjort för förbundets tillkomst gick förbundsordföranden in på den medellöse lungsjukes svårigheter under sanatorietiden och yttrade bl. a. att vårt land torde ha sanatorier och dispensärer så goda att de sakna motstycke i andra länder. Vi ha skickliga läkare och utmärkta sköterskor som göra sitt yttersta för att bekämpa tuberkulosen, och den medicinska vården på sanatorierna står på högsta plan. Men den socialbetonade individuella vården av den medellöse patienten har man skrämmande ofta glömt. Jag har kommit i kontakt med sanatoriepatienter, som icke haft 20 eller 15 öre till att köpa ett frimärke för. De ha icke kunnat köpa en tidning, ett rakblad eller eljest nödvändiga toalettsaker därför att de icke fått sig tillerkända några som helst fick-

pengar från kommunen. Det borde väl vara en given sak att till en medellös lungsjuk, som kan få ligga månad- och åratals på sjukbädden, lämna en fickpenning på åtminstone 10 kronor i månaden till de nödvändigaste utläggerna. Det är en rimlig och billig begäran men alltjämt är det många kommuner, som fullständigt förgäta denna detalj. I Norrland har man det nog bäst i detta avseende, där finnes knappast någon kommun som icke tillämpar systemet med fickpengar till patienterna under sanatorietiden.

I fortsättningen gick hr Frithiof in på eftervårdsproblemet. År 1939 framlades från Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos en ganska stor utredning ang. bl. a. eftervård åt landets lungsjuka, tyvärr — måste man säga — en tuberkulosvård i bokform. Det har nämligen sedan 1939 icke gjorts det minsta åt saken och utredningen ligger fortfarande hos regeringen och väntar på behandling.

Socialministern deklarerade ju för några veckor sedan att det nu skall bli en allmän reformoffensiv, att vi på de närmaste åren skall få mer sociala reformer än vi fått på 40 år förut. Man får då hoppas att myndigheterna icke glömt de lungsjuka utan också löser deras problem. Utredningen talar om arbetsterapi och yrkesutbildning, om kuratorsorganisation, bostadsproblem och dylikt.

Från de lungsjukas sida har man höjt krav på en nyordning av arbetsterapien så, att sanatorietiden kunde göras nyttig för återinträdet i det civila livet. Man har kanske tre à fyra månader på sig att läsa eller praktiskt utbilda sig, och vad är då förnuftigare än att man går in för arbetsterapi i stället för enbart sysselsättningsterapi. I första hand skulle tagas hänsyn till vad vederbörande kan försörja sig på för arbete när han kommer ut från sjukhuset och jag tror att det finns möjligheter för läkaren att avgöra vad som är lämpligt från fall till fall. För patienter i 15- till 20-årsåldern, vilka kanske som regel icke hunnit med yrkesutbildning, skulle det vara synnerligen värdefullt om tiden på sanatoriet kunde utnyttjas såväl för yrkesval som utbildning.

I utredningen talas om "yrkesskolesanatorier", vilka — om de komma till — måste ordnas så att icke lungsotens hallstämpel betygsvägen fastsättes på eleverna, då skulle dessa få ett nästan ödeläggande handicap i konkurrensen på arbetsmarknaden och då vore ju icke mycket vunnet med en eljest utmärkt idé. Ty att avskaffa folks rädsla för tbc-konvalescenter är nog icke stort lättare än att utrota sjukdomen själv.

Diskussion och vädjan till socialministern.

Efter hr Frithiofs föredrag följde en livlig och långvarig diskussion varvid synpunkterna från föredragen både ventilerades närmare och kraftigt underströks. Konferensen antog därefter enhälligt följande resolution, vilken enligt särskilt beslut skulle tillställas socialminister Möller.

"Socialvårdskonferensen i Varberg den 25 november 1945, som behandlat de lungsjukas eftervårdsproblem och därmed sammanhängande frågor, hemställer till statsmakterna att snarast möjligt till behandling upptaga den av Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos år 1939 framlagda utredningen angående förbättrad tuberkuloseftervård i landet. Konferensen riktar sig även till de kommunala myndigheterna med en vädjan om att lämna effektiv hjälp, icke endast då fråga är om kontanta understöd utan även vid vidtagande av åtgärder i syfte att återföra de sjuka till normalt arbetsliv."

— ★ —

På grund av utrymmesbrist nödgas vi uppskjuta införandet av "Från förbundsarbetet" till kommande nr.

De Lungsjukas Riksförbund

Kocksgatan 15, Stockholm.

Tel. växel: 41 39 99 och 44 40 40.

Ombudsman Frithofs bost. tel. 51 26 95.

Red. Sandréns bost. tel. 40 69 93.

Kassör Hillers bost. tel. 49 60 96.

Konvalescentföreningar

anslutna till De Lungsjukas Riksförbund.

BLEKINGE LÄN: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Blekinge Län, Box 95, Karlskrona. Ordf. Helge Svensson, Jämjöslätt. Korresp. Gösta Hansson, Ingeniörsgatan 17, Karlskrona.

BORÅS: SALKO Södra Älvsborgs läns konvalescentförening, Postfack 216, Borås.

ESKILSTUNA: ELKÅ (Eskilstuna Lungkonvalescenter). Ordf. J. A. Akerlund, Karlavägen 44, Eskilstuna. Tel. 348 36. Kassör Bertil Anderzon, Rosenfors, Skogstorp. Tel. 250 73. Föreningens postgiro 28 49 47.

ESLÖV: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Eslöv med omnejd, Box 107, Eslöv. Ordf. Thure Olsson, Eslöv.

FALUN: De Lungsjukas Konvalescentförening i Kopparbergs län, Box 21, Falun. Ordf. Knut B. Gren, Falun, sekr. Karl Jonsson, Rättvik, kassör Thord Anners, Falun.

GÄVLE: Gävle Konvalescentförening. Ordf. Bertil Söderström, 5:e Tvärg. 42, Gävle, sekr. Greta Olsson, Marielund 9, Gävle.

GÖTEBORG: Göteborgs Lungsjukas Centralförening, adr. Hertzia (Tel. 11 96 02). Expeditionstid: 10—13 och 15—17, lörd. 10—14.

HALLANDS LÄN: Hallands Läns Förening för Lung-Tuberkuloskonvalescenter. Ordf. John Höög, Engelbrektsgr. 7, Varberg. Tel. 12 26. Korresp., kassör och ombudsman Torsten Peterson, Laholmsvägen 41, Halmstad, tel. 15 04, postg. 27 43 44.

Sektioner: Södra Hallands sektion: Ordf. Per Carlsson, Hemgårdsvägen 3, Halmstad.

Mellersta Hallands sektion: Ordf. Holger Nord, Box 63, Falkenberg;

Varberg m. omnejd: Ordf. John Höög (se ovan);

Norra Hallands Sektion: Ordf. Nils Kristensson, Kullavik.

HÄLSINGBORG: De Lungsjukas Konvalescentförening, Trädgårdsgat. 19, Hälsingborg.

HÄRNÖSAND: Ängermanlands Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, tel. 23 37. Kassör Gerhard Andersson, Bollgränd 2, tel. 22 35. Postgiro 26 29 24.

HÖGANÄS: De Lungsjukas Konvalescentförening, Höganäs. Ordf. Nils Axén, Kullagatan 20. Sekr. Robert Dahlström, Strandgatan 31 B, Höganäs.

JÖNKÖPING: Jönköpingsortens Konvalescentförening för TBC-sjuka. Ordf. Hugo Staaf, Stadsgården 3. Kassör: Josef Svensson, Gröna gatan 22 B. Tel. 37 66. Postgiro 27 78 70.

KALIX: Kalixbygdens Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Karl Jönsson, Box 289, Kalix.

KALMAR: Kalmar Konvalescentförening. Ordf. Carl Hellström, Ståthållaregatan

13. Sekr. Fru Alva Andersson, Drottning Margaretas väg 49, Kalmar. Månadsmöten första tisdagen i varje månad i Folkets hus.

KARLSKOGA: Konvalescentföreningen för lungsjuka inom Karlskoga med omnejd. Ordf. Bertil Krona, Riksbyggen nr 2, Aggerud, Karlskoga.

KIRUNA: Kiruna Konvalescentförening. Ordf. Josef Lundström, Kiruna, kassör Torsten Vikström, Steinholtsg. 16, Kiruna.

KRAMFORS: Kramfors Konvalescentförening (förening för lungsjuka i Kramfors med omnejd). Ordf. Olle Lindström, FRÄNÖ. Sekr. Gerhard Olsson, Box 40, ÖSTBYDAL.

KRISTIANSTADS LÄN: De Lungsjukas Förening i Kristianstads Län. Ordf. Martin Persson, Box 932, Hässleholm. Sekr. Elisab. Borg, Osby. Föreningsmöten hållas i april och aug. månader.

KRONOBERGS LÄN: Kronobergs läns Konvalescentförening. Ordf. Gustav Björkander, Sanatoriet, Lugnet, tel. Växjö 2188, kassör Ingvar Hansson, Hesse, Lessebo, sekr. Stig Karlsson, Möcklehult, Lenhovda. Postgiro 285782.

LANDSKRONA: Understödsföreningen för lung-tbc-sjuka i Landskrona stad. Expedition Fiskaregränden 31, Postfack 113, exp.-tid. månd. o. torsd. 19—20.

LULEÅ: Luleå Konvalescentförening ("Konscento"). Ordf. Göte Landström, Södra Strandgatan 27—29, Luleå. Tel. 23 61. Lokal A. B. F. Föreningsmöten hållas 1:sta söndagen i varje månad.

LUND: Konvalescentföreningen för TBC-lungsjuka i Lunds stad. Ordf. Folke Thörnberg. Exp. L:a Fiskaregatan 4 (Tel. 49 90). Expeditionstid: 12—14. Föreningsmöten hållas första tisdagen i varje månad kl. 6 å Wieselgrens minne.

LYCKSELE: Konvalescentföreningen Bången. Ordf. Arne Johansson, Vägsele.

MALMBERGET: MalMBERGETS Konvalescentförening. (Malkova). Ordf. Sixten Andersson, Österlånggatan 50. Möten hållas andra fredagen i varje månad. Lokal Folkets hus C-sal.

MALMÖ: Understödsförening för Lung-tbc-sjuka i Malmö stad, Almbacksgatan 2 B, Malmö.

MALMÖHUS LÄN: Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation, Kamrergrat. 3, Malmö.

MEDELPAD: Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Skolhusallén 23, Sundsvall. Ordf. Bengt Wedin, sekr. Nils Thelin. Exp. hålles öppen onsd. och lörd. 12—14. Tel. 569 15. Möten hållas tredje torsdagen varje månad kl. 4 e.m. utom under juni, juli och augusti.

NORRBOTTENS LÄN: Norrbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Widar Östling, Bergnåset, Luleå. Tel. 43 08.

NORRFJÄRDEN: Norrfjärdens Lungsjukas Förening. Ordf. Rudolf Persson, Sjulsmark, kassör Gustaf Öhman, Norrfjärdén.

NYBRO: Nybro Konvalescentförening för lungsjuka. Ordf. och korresp. Arne Williamsson, Grönvägen 38, Nybro; kassör Otto Joabsson, Algat. 13, Nybro.

PITEÅ: De Lungsjukas Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Gerhard Karlsson, Box 723, Piteå. Tel. 17 30. Kassör Kjell Strandberg, Box 17. Tel. 10 08 eller 11 61, Piteå.

RÅNEÅ: Råneåbygdens Konvalescentförening. Ordf. och korresp. Josef Sjöberg, S:a Orrbyn, Niemisel. Tel. 13.

SANDVIKEN: Sandvikens Lungsjukas Konvalescentförening. (Geografiskt område Sandvikens stad.) Ordf. Helge Eriksson, Seegatan 7 b. h., Sandviken.

SKARABORGS LÄN: Skaraborgs Läns Konvalescentförening. Ordf. Lennart Åberg, Postfack 16, Skövde.

SKELLEFTEÅ: Norra Västerbottens Konvalescentförening. Ordf. Bertil Eriksson, Varvsgat. 5, Skellefteå.

STOCKHOLM: Föreningen för lungsjuka i Stockholm (FLIS). Bondegatan 58, Stockholm. Ordf. Hugo Karlqvist, kassör Per Johansson. Expedition Bondegatan 58 hålles öppen vardagar 9—16, lördagar 9—13, torsdagar även 19—21. Tel. 40 65 71. Postgiro 15 99 30. Föreningsmöten sept.—dec. 1945 i HSB-salen, Fleminggat. 41, andra torsdagen varje månad kl. 19.30.

STOCKHOLMS LÄN: Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening. Postbox 42, Sundbyberg. Postgiro 28 89 42. Ordf. Bertil Forsström, Vegagatan 33, Sundbyberg. Tel. 28 36 21.

Sektioner: Sundbyberg, Solna o. Spånga: Lenn. Malmqvist, Järvagatan 17, Hagalund.

Sigtunaorten o. Knivsta: Rickard Pettersson, Löfstaholm, Knivsta.
Nacka: Karl Reimert, Sicklabý 9, Nacka
Huddinge: Hedley Norell, Snäckväg. 8 Stuvsta. Tel. 57 18 59.

SÖDERHAMN: Söderhamns Konvalescentförening. Ordf. Karl Berglund, Åsbäcksgatan 12, Söderhamn.

UMEÅ: Konvalescentföreningen Lövsta Umeå. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund.

UPSALA LÄN: Upsala läns konvalescentförening. Ordf. Sven Lindberg, Svarthamn 27, Skutskär. Tel. Harnäs 165
Kassör Frkn Ulla Karlsson, Skolgatan 63 B, Upsala. Tel. 341 07.

Sektioner: Skutskär m. o.: Ordf. Sven Lindberg, Skutskär;
Tierp m. o.: Ordf. Petrus Eriksson, Box 201, Tierp, tel. 137;

Söderfors m. o.: Ordf. Folke Axelsson, Östermalm, Söderfors;

Enköping m. o.: Ordf. frkn Märta Eriksson, Enköpingsnäs, Enköping;
Örbyhus m. o.: Ordf. Arne Karlsson, Box 2137, Tierp;

Uppsala m. o.: Ordf. Gunnar Andersson, Skolg. 8, Uppsala, tel. 355 07.

VÄNERSBORG: Norra Älvsborgs Konvalescentförening. Ordf. Thor Tibblin. Nygatan 13, Vänersborg.

VÄRNAMO: Värnamoortens Konvalescentförening för tbc-sjuka. Ordf. Göte Wiktorsson, Box 25, Värnamo.

VÄSTERBOTTENS LÄN: Västerbottens Lungsjukas Centralförening. Ordf. Karl Hultdin, Hällnäs, Sanatorium, sekr. Alexander Andersson, Hällnäs Sanatorium.

VÄSTERNORRLANDS LÄN: Västernorrlands Lungsjukas Centralförening. T. f. ordf. Yngve Mattsson, Skeppsbron 1, Härnösand, t. f. sekr. Nils Thelin, Fagerdalsgatan 3, Sundsvall.

VÄSTERVIK: Västerviks Konvalescentförening för tbc-sjuka. Ordf. Harry Druid, kassör och sekr. Ingvald Axelsson, Ö. Kyrkogatan 49, Västervik.

(Forts. å nästa sid.)

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

ETT GLANSPARTI FRÅN ARGENTINA.

Importen har, som man vet, åter kommit igång. I det här sammanhanget se vi saken ur schacksynpunkt och glädja oss åt att utländska partier hitta hit, så man får se hur det spelas schack även i andra världsdelar. Av det följande partiet, spelat i senaste turneringen om Argentinska mästerskapet, har man all anledning att bli imponerad. Det är inte för mycket sagt, att det är äkta sydamerikansk glöd och extas över vits kombinationer!

Aljehins försvar.

H. D. Rosetto. P. A. Aguilar.

1. e2—e4	Sg8—f6
2. e4—e5	Sf6—d5
3. c2—c4	Sd5—b6
4. d2—d4	d7—d6
5. f2—f4	

I synnerhet efter detta drag, som naturligtvis om vit så velat kunnat ersättas med det lugnare 5. Sf3, får spelet en skarp prägel.

5. — —	d6×e5
6. f4×e5	Sb8—c6
7. Lc1—e3	Lc8—f5
8. Sb1—c3	e7—e6
9. Lf1—e2	Dd8—d7
10. Sg1—f3	0—0—0
11. 0—0	Lf5—g4

VÄSTMANLANDS LÄN: Föreningen för lungsjuka i Västmanland (F. L. I. V.). Ordf. Gunnar Pettersson, Vasagatan 41 A. Västerås, tel. 332 41.

Sektionen i Köping: Ordf. Alvar Rosen, Viktoriatgat. 6 B, tel. 891. Postgiro 28 14 60.

ÖREBRO LÄN: Örebro Läns Patientförening. Postfack 92, Örebro. Ordf. Alfred Lindahl.

ÖRNSKÖLDSEVIK: Norra Ängermanlands Konvalescentförening (förening för lungsjuka i Örnköldsvik med omnejd). Ordf. Kjell Berglund, Box 59, Högländsjön. Tel. Ö-vik 24 13. Sekr. Nils Vestman, Sundåsen, tel. Ö-vik 5089.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN: De Lungsjukas Förening i Östergötland, Box 101, Linköping, tel. 4440. Ordf. Thure Nilsson, sek. Fritz Emelson.

ÖSTERSUND: Jämtlands Läns Konvalescentförening. Ordf. Bror-Evert Norman, Regementsgatan 61, Östersund; kassör Gunnar Lögdberg, Gröngatan 38, Östersund.

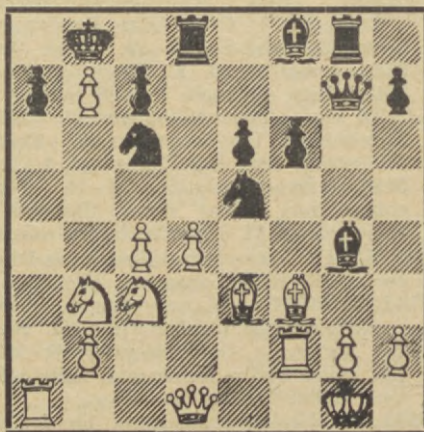
Hittills teoretiskt kända banor. Båda parter övergå nu till kungsangrepp varvid emellertid vits kombinationer ganska snart bli avgörande.

12. Sf3—d2	Lg4—f5
13. Sd2—b3	f7—f6!
14. e5×f6	g7×f6
15. a2—a4	Th8—g8
16. a4—a5	Dd7—g7
17. Tf1—f2	Sb6—d7
18. Le2—f3	Sd7—e5
19. a5—a6!	Lf5—g4

Bättre möjligheter hade Sg4 erbjudit.

20. a6×b7†	Kc8—b8

Ställning efter 20. —, Kc8—b8.

21. Lf3×c6!!

En första överraskning. Slås damen blir 22. d×e5 avgörande. Även i följande drag är damen tabu, vilket man lätt kan övertyga sig om.

21. — —	Se5×c6
22. d4—d5!!	e6×d5
23. c4×d5	Dg7—e7
24. d5×c6!!	Td8×d1†
25. Sc3×d1	De7×e3

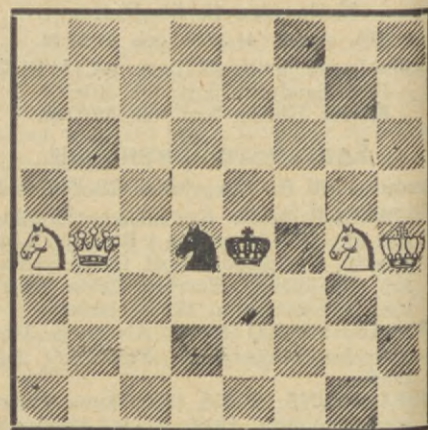
Naturligtvis tvunget. Svart kunde genast ge upp, men han gör ytterligare ett par drag; av bara farten får man väl anta.

26. Sd1×e3	Lf5—e6
27. Sb3—d4	Le6—h3
28. Sc3—f5.	Uppgivet.

Lösningar. Problem nr 117: 1. Ta6. Problem nr 118: 1. La4.

PROBLEM NR 119.

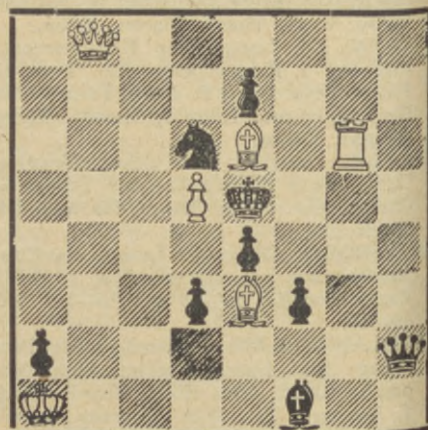
Av F. Dubbe.

Matt i tre drag.

PROBLEM NR 120.

Av P. Klett.

Matt i två drag.

— ★ —

Apropå Kiviks marknad

berättar en signatur i en skänetidning: Marknadsnöjenas allvarigare efterräkningar brukade presenteras vid hösttinget i Degerberga. Att slå sig lös och ha roligt betyder nämligen för många svenskar, att det roliga skall ha en tråkig epilog. Vi erinrar oss en rättgång, där en stor karl stod åtalad för att av outredd anledning ha misshandlat flera personer, däribland en kvinna. — Domaren frågade den förfördelade damen:

— Slog han er?

— Nej, han sparkade.

— Var sparkade han er?

— På Kiviks marknad, vetja.

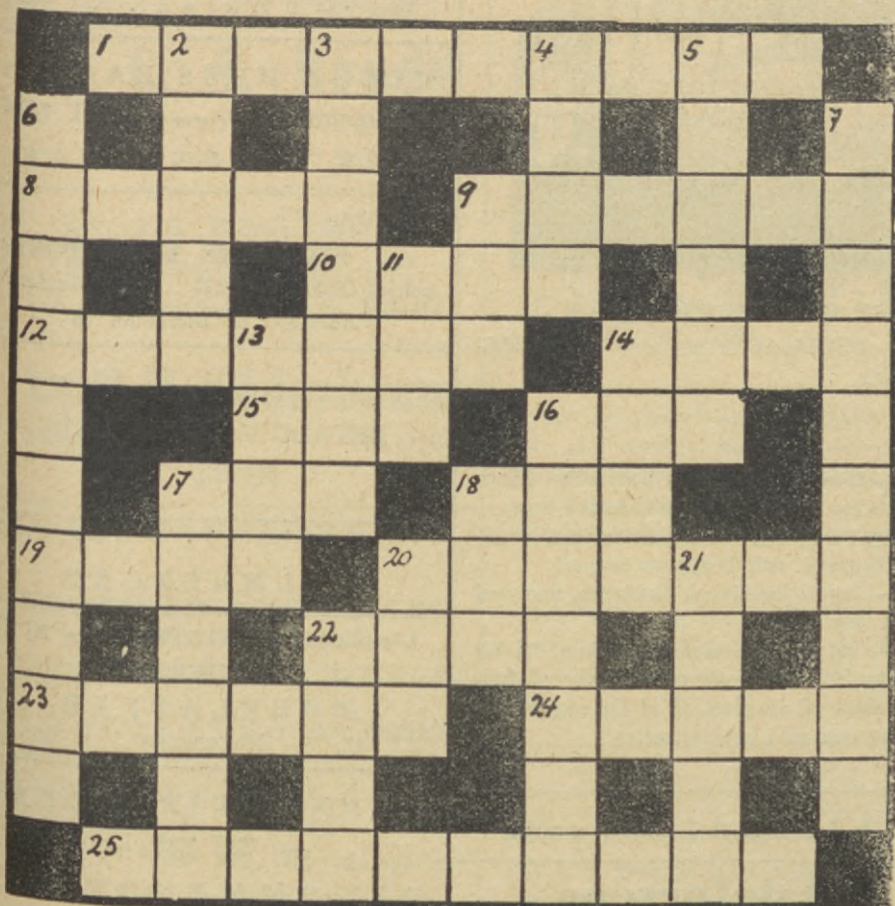
— Jo, jo, det förstår jag, men jag vill veta var han sparkade er — var?

— Mitt på nöjesfältet, vetja.

Målets uppskötts.

Detsamma har skett med Kiviks marknad.

KORSORD NR 1

VÄGRÅTA ORD.

1. Vets det inte hut! (10)
8. Hur falla ödets lotter? (5)
9. Klimat. (6)
10. Full karl i rännsten. (4)
12. En som har att motse en systematisk gödkur. (7)
14. Langare emellan. (4)
15. "Den som är rädd för köld och -- får aldrig en blomst i paradiset". (3) (Nils Ferlin)
16. Två ting som gjort Mistinguett berömd. (3)
17. Hardanger. (3)
18. Ingenting för en god cyklist. (3)
19. Svårt pin av portvin. (4)
20. Har ett kort men strålande liv. (7)
22. God mat ur damm. (4)
23. Hade styrman Karlsson en smula hum om. (6)
24. Spelar en utomordentlig roll i den moderna krigsföringen. (5)
25. Han har ingen hutt i sig. (10)

LODRÅTA ORD.

2. "Det går åt pipan..." (5)
3. Välja i väppling och stanna i starr. (7)
4. Vitten. (4)
5. Det är --, sa bagarn om bobborna. (6)
6. "I daggig öster muntra dagen gryr och strör kring Febi hjulspår sina pilar". (10) (Shakespeare)
7. På sin tid Amerikas högst betalde författare. (10)
9. Eld som synes vida. (3)
11. Aga och finns många sätt att laga. (3)
13. Nordens äldsta varmrätt. (4)
14. Brukade förr inringas. (4)
16. Resonemang hos Ostermans. (7)
17. Vad är en liten kokvrå utan fönster? (6)
18. "Amour, amour! Min kärlek är en lur som ropar högt på stridens dag emot ditt hjärtas --". (3) (Karlfeldt)

20. Är till stor nytta för de tibetaner. (3)
21. Alldeles bakom. (5)
22. Tanken svindlar inför jättedamen Violas --. (4)

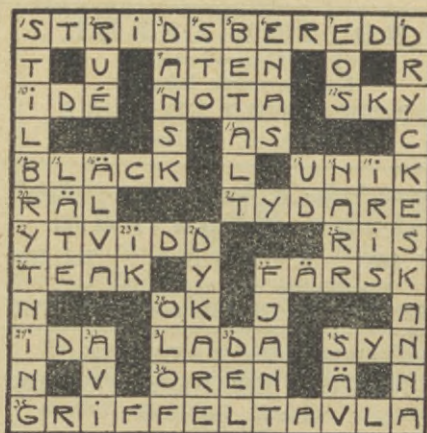
Lösningar

till korsord nr 1 skall vara red. tillhanda senast den 15 februari. Två pris utdelas, resp. 10:-- och 5 kr. Lösning i marsnumret.

På förekommen anledning påpekas att varje tävlingskuvert får innehålla endast en lösning liksom att varje tävlingsdeltagare givetvis icke äger rätt att insända mer än ett tävlingskuvert.

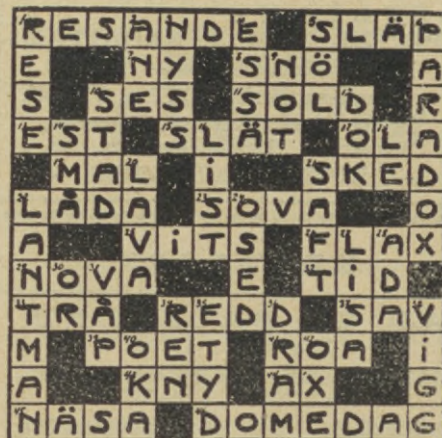
Glöm ej att märka kuvertet "Korsord nr 1"!

Lösning till korsord i nr 10.

Första pris kr. 10:-- gick till fru Linnea Ericson, Kungstensgatan 69, Stockholm och andra pris kr. 5:-- till Curt Bjurström, Avd. V, Länssanatoriet, Uttran.

Lösning till korsord i nr 11.

Pristagare blevo: Herr Gunnar Lundberg, Box 196, Älvdalen, kr. 10:-- och herr Tage Bergkvist, Eklandagatan 52 B. Göteborg, kr. 5:--. Priserna tillställas vinnarna per post.

HÄRNÖSAND

A.-B. BOSTRÖM & BERGQVIST

Färger, Fernissor, Tapeter, Kemikalier, Sjukvårdsartiklar. Fotografisk avdelning.

Storgatan 11 — Tel. 2265 och 2654
Filial: Köpmangatan - Tel. 2169

Ängermanlands Fliskförsäljningsförening u. p. a.

Daglig tillgång på färsk strömming och böckling.

Försäljer i parti salt- och surströmming.

Tel. Härnösand, Kontoret 1755
ankn. chefen.

Exp. tel. 1754, ankn. lagret.

KIRUNA

HOTELL KEBNE

(f. d. Centralhotellet)
Nyrenoverade lokaler.

REKOMMENDERAS

(Inneh. G. Karlsson)

Kiruna Vulk- & Regummeringsverkstad

John Högström

Tel. 380 KIRUNA Tel. 380

Försäljning och reparation av
BILDÄCK, SLANGAR samt CYKLAR

Alltid färska BAKVERK
CONDITORI BRÄNDA TOMTEN

(PAUL LAVÉN)

— Tel. 109 —

TÄRTOR — EFTERRÄTTER

ALLT för det moderna hemmets
MÖBLERING

köpes till förmånliga priser i

LÖFGRENS MÖBLERING, Sven Lindgren
Telefon 424 — KIRUNA

ÖSTLUNDS
SPECERI- & MATVARUAFFÄR

Hj. Lundbomsväg, 72 — Tel. 333

Dagligen färskt KÖTT o. FLÄSK.

Prima Charkuterivaror, Specier,
Konserver, Delikatesser m. m.

— KORTVARUAVDELNING —

KRAMFORS

A.-B. E.M. BACKLUND

Kramfors

MANUFAKTUR, VÄVNADER o. KORTA VAROR I PARTI.

Ordertel. 91.

Kontoret 391.

PÅ ALLA HÖGTIDSDAGAR ÄR
EN TÄRTA FRÅN

LÜBECKS

Kramfors

VÄLKOMMEN.

Tel. 231

FRÅN RIDDARTIDEN.

— Plåtslagarna är här med de nya kläderna.

*

— Men detta är ju för bedrövligt! Förra fredagen skulle ni på er farbrors begravning, i måndags var det er kusin ni skulle begrava, och i dag er svåger!

— Jag är förtvivlad, direktörn, men vad ska jag göra?

— Ja, jag har tänkt på saken. Ni får ledigt åtta dar, och så begraver ni hela er släkt på en gång, så vi får någon ordning och ro i arbetet sedan!

LJUSDAL med mnejd

Edeforsens Kraftaktiebolag

Tel. 1182

Tel. 1182

Förstklassigt lager av: Elektrisk armatur, elektriska kokapparater och strykjärn, elektriska kylskåp.

Billiga priser!

Gör förfrågningar!

LULEÅ med omnejd

SVEN NILSSONS

Reparationsverkstad

LULEÅ

Gammelstadsv. - Tel. 1960, Bost. 3130

REKOMMENDERAS

Fullständig bilservice

STANDARD HOTELL

KÖPMANGATAN 30

Centralt, modernt, bekvämt.

Restaurant med fullständiga rättigheter.
Tel. 3420 el. namnanr. "Standard Hotell"

Gunnar Ericsons MASKINFIRMA
AUTOMOBIL-, VERKSTADS-, BYGGNADS- o. INDUSTRIFÖRNÖDENHETER

— Begär prospekt. Infordra offert. —
Tel.: Kont. 3560, lagret ankn. chef. 3580.

LULEÅ MED OMNEJD

BRUNNSBORRNINGAR

utföres av

Borrförman H. BJURSTEN
Box 524 - Luleå - Tel. 3191

HELGA HUSS BAGERI

Malmgatan 10 — Tel. 1414

REKOMMENDERAS

PRÖVA

SJÖGRENS KONDITORI:s

erkänt GODA KAFFE... Ni blir belåten!

Adressen är Storgatan 48

BETALD ANNONSPLATS

MALMBERGET

Lämpligaste PRESENTEN köper Ni i

J. A. ANDERSSONS

MÖBELAFFÄR

Tel. 41

Malmberget

Tel. 41

NANNYS FINBAGERI

— Tel. 252 —

REKOMMENDERAS

J. W. Sandstedts

Installationer av värme och vatten

REKOMMENDERAS

Infordra offert. Tel. Malmberget 71

NORRKÖPING

FIRMA MARTIN JANSSON

Godsgatan 11 Telefon 244 98

— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial.

Utgör: Asfalt- o. Isolationsarbeten, Massagolv m. m.

PITEÅ med omnejd

I PITEÅ BRYGGERI A.-B:s

VÄLKÄNDA ETIKETT har den konsumerande allmänheten en fullgod garanti för en förstklassig vara, framställd under de mest hygieniska betingelser och av det allra bästa råmaterial. — Ordertel.: 1006. — Köp alltså Edert behov av Malt-drycker, mineralvatten, läskedrycker från
PITEÅ BRYGGERI AB

PITEA MED OMNEJD

**KONSUMTIONSFÖRENINGEN
PITEA M. O.**

Förening för lägre levnadskostnader —
22 butiker — 3300 anslutna hushåll

Dr C. A. Brodd

Norrfjärden

PITEA — Tel. 500 59

LILLA BAGERIET

Hamngatan 25 — Tel. 1187

är känt för sitt **GODA BRÖD**

Dr P. H. Söderbaum

Storgat. 50 Tel. 1520

PITEA

Gör Edra BRÖDINKÖP

hos

**HERBERT LIDSTRÖMS BAGERI
ROKNÄS — Tel. 400 30**

SKELLEFTEÅ med omnejd

FORSLUND & SÖNER

Köpmannagat. 4 - Tel. 106 58

Utför alla slags transporter
Rekommenderas

MANUFAKTURAFFÄREN

STANDARD

Trädgårdsgatan 11

Rekommenderas

NYA RESTAURANGEN

Rekommenderar sina goda måltider
till humana priser

SKELLEFTEÅ - Tel. 104 02

**ERNST WAHLBERGS
SKO AFFÄR**

SKODON

till bästa priser

**A.-B. KEMISK TVÄTTINDUSTRI
SKELLEFTEÅ**

Stationsgatan 14 — Tel. 105 52, 109 96

Kemisk tvätt - Färgning - Ångpressning
Exp. till alla platser i stad och på landet

GYNNA ANNONSÖRERNA!

— — och när jag så trädde in i min mörka bungalow, stod jag plötsligt ansikte mot ansikte med en stor, hisklig apa. Mitt herrskap! Vad tror ni jag gjorde i detta kritiska ögonblick?

Röst i salongen: — Flyttade på spegeln.

*

Talaren: — En god medborgare måste i varje ögonblick vara redo att dö för sitt land även om han skulle riskera livet.

SKELLEFTEÅ

**WALLINS EFTR.
GULDSMEDSAFFÄR**

● ————— Kanalagatan 34
Telefon 100 48

BETALD ANNONSPLOTS

SUNDSVALL med omnejd.

DUCO & MÅLAREVERKSTAD
Modernt och tidsenligt inredd efter senaste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM
Förstklassigt arbete. Humana priser.
N. Järnvägsgatan 52 Telefon 1718.

PORTRÄTTET eller SERIEN
från

A TELJÉ ENGSTRÖM
(f. d. Palers)

Storgatan 6—8. Telefon 1115. Sundsvall.

Järnkonstruktioner och Smiden
för hus och fabriksbyggnader.

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

SUNDSVALL med omnejd

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP
avhåller å Bergsakers Travbana Sundsvall, travtävlingar c:a 30 söndagar under Mars—Oktober 1946. Totalisator,

Restauranter, Högtalarmusik.
Tel.: Kontoret 4270. — Banmäst. 5330.

ÖVERLÄKARE A. FORSHEIM

Mottagning: vard. 15—17. Annan tid efter telefonanmälan.

LÄNSSANATORIET

Sundsvall - Tel. 557 30.

POOLSTEN och POOLBLOCK

— det populära byggnadsmaterialet.

Förbillig byggnationen i uppsättning och underhåll, hållbarhet och isolering. Godkänd av alla byggnadsnämnder.

Infordra kostnadsberäkning

AB MJÖSUNDS POOLSTENSFABRIK

Postadress: NJURUNDA. Tel. 63 o. 97.

BETALD ANNONSPLOTS

SÖDERHAMN

Efterfråga alltid

Rydéns BÄSTA BRÖD

Brödet med den verkliga rågsmaken.

UMEÅ med omnejd

LAPPGUBBENS LINIMENT

En god hjälp mot värk. Lagligen skyddat. 2:75 per flaska, 2 flaskor portofritt.

TEKNISKA FABRIKEN J A H O
U M E Å Tel. 2354

**Bröderna
LINDFORS**

JÄRNVAROR I PARTI

★

Umeå: Namnanrop. Skellefteå 109 44.

**Västerbottens Läns
Hemslöjd**

MATTOR, GARDINER, MÖBELTYGER

BETALD ANNONSPLOTS

ÖRNSKÖLDSVIK
med omnejd

Ring så AVHÄMTA vi lump,
skrot, stickylle, metal-
ler, tomglas m. m.
1096 JOHANSSONS
SKROTAFFÄR
Bostad ankn. Vid Träsliperiet

ÖRNSKÖLDSVIKS
KEMISKA TVÄTT
Lasarettsgatan 26 Tel. 1226
Rekommenderas vid all
slags tvätt.

MODERNA Butiksinredningar, Köksin-
redningar, Byggnadssnickerier, Trappor,
Ledstänger utföras till billiga priser. För-
slag till INREDNINGAR uppsättas.
— Begär offert —
P. Byströms SNICKERIFABRIK
Box 242 ALFREDSHEM Tel. 5024

Dr. Gustaf Lindström

Lasarettet Örnköldsvik

GYNNA ANNONSÖRERNA!

ÖRNSKÖLDSVIK
med omnejd

J. OLSSONS SKOFABRIK
JÄRVED — Telefon 400 28
Försäljer i parti: SKODON, HANDSKAR
och SOCKOR av egna tillverkningar.

BETALD ANNONSPLOTS

ÖSTERSUND

Byggmästare **JOHAN ERIKSSON**
ÖSTERSUND
Bergsgatan 45 — Telefon 2563
Utför nybyggnader och reparationer
INFORDRA OFFERT

ÖSTERSUND

IVARSSONS Auto- El. Verkstad
Prästgatan 44 Telefon 1234
Specialaffär för allt elektriskt och för
motorfordon
LADDNINGSTATION

Allt för Eder bil
hos

AB KNUT WIKLANDER
ÖSTERSUND. Telefon: Nanmanrop

ÖSTERSUNDS SKINNBEREDERI
Inneh. NILS R. LUNDBERG.
— Tel. 996 —

Pälsskinn av alla slag mottagas till
beredning och färgning.

BETALD ANNONSPLOTS

SVENSKA
LLOYD **GÖTEBORG**
STOCKHOLM